

קהילת ראש הגבעה

בנשיאות מורינו הגאון הרב דניאל בלסקי שליט"א
ומורנו הרב הצעיר אברהם משה רוט שליט"א

תוכן ענינים

2.....גודל התביעה להרגיש את הנדכאים אף בזמן שמחה. מורנו הרב הצעיר אברהם משה רוט שליט"א

3.....**כהן גדול לעומת הרוצח בשוגג.** הרב אלימלך קארפ שליט"א

4.....**מיתת בית דין לעומת מיתת גואל הדם.** הרב אברהם הירשוביץ שליט"א

5.....**בגדר מניעת השמחה בימי בין המצרים.** הרב משה יונה הרטמן שליט"א

6.....**איכה! איכה?** הרב דניאל יחזקאל ברוך שליט"א

ONE JOURNY.....8
RABBI YOEL KLEIN

9.....**החיוב לצפות ולהאמין בביאת המשיח ובגאולה (ב).** הרב מאיר שולביץ שליט"א

11.....**דיני תשעת הימים.** הרב משה נאומבורג שליט"א

THE DEPTH BEHIND THE JOURNEY.....12
RABBI YAAKOV KLEIN

13.....**אלה מסעי קהילת ראש הגבעה.** הרב נחום יוסף נחם שליט"א

14.....**פסוק בפרשה.** הרב גרשון ברטמן

16.....**מדור אחודה חידה.**
KINDER TORAH.....16

זמנים שבת פרשת מסעי תשע"ט

7:00.....הדלקות נרות

7:10.....מנחה

7:25.....קבלת שבת

9:20.....סוף זמן קריאת שמע

9:15.....שחרית

9:45.....ברכו

~ קידוש ~

2:30.....חברת תהילים

2:55.....חברת מחודדים בפוך

6:15.....אבות ובנים

7:15.....מנחה

סעודה שלישית

8:25.....מעריב

8:52.....מעריב ר"ת 72

A Message from the Rav

Rabbi Daniel Belsky shlit" a

Shabbas Mevarchim Av. There is a difference of opinion as to whether we announce the month of Av or not. We diminish our rejoicing with the birth of this new month. The month of Av has seen the destruction of both Batei Mikdash – and many difficult historical events. We rejected the land with the return of the Meraglim. However this month is after all a very special one. The source of the sanctity of Rosh Chodesh is expressed specifically with the events of the Meraglim (Eicha 1-15; Pesachim 77a). The pasuk that made Tisha B'av a Moed also made Rosh Chodesh a Moed. These are both days that reflect the ultimate redemption. The Mikdash was destroyed – in order to be rebuilt.. This is the secret of our eternity. We end – always – on a note of consolation. The last word will be "Geula". Goalti Esschem. We are called

upon to be anticipating this. It is not enough to know that we will be redeemed. We must eagerly await the coming of Moshiach Ben David. Today.

This parsha relates our entire experience – from our leaving Mitzrayim until our arrival at the border of Eretz Yisroel. This is reflective of our whole historical experience. We have once again – unbelievably – arrived at the portals of the land given to us. It has taken over two thousand years. Once again we read about the borders – the cities of refuge – the cities given to the Leviim. Once again we are told who will represent the shevatim in the division of the land. Once again we listen to the children of Yosef expressing a great longing for what is rightfully theirs. When will we follow suit? When will we also stand up and demand that we be given our Nachlas Olamim. May we merit in these days – may we see the month of Av become a month of great rejoicing – Amen... 🌻

גודל התביעה להרגיש את הנדכאים בזמן שמחה

מורנו הרב הצעיר אברהם משה רוט שליט"א

אצל ר' דוד לעומת זאת אירע מהפך הפוך, הוא ניסה את כוחו במסחר והצלחה האירה לו פנים, תוך זמן קצר עלה ונהפך מעני ואביון לעשיר עצום.

רבי משה הגביר לשעבר פנה אל רבו הצדיק לשאול בעצתו, וכאשר הצדיק החל לחקור אותו האם זכור לו איזה עוון לפני תחילת נפילתו נזכר לפתע ואמר: נזכרתי באיזה משהו קטן, בערב יום כפור ביקש ממני דוד האביון קמצוץ טבק ושילחתי ריקם בתוספת דברי כיבושין... כעת אני שם לב שמאז יום כפור נהפך הגלגל גם אצל דוד והוא נעשה לעשיר גדול.

אכן, אמר הצדיק, נראה איפוא שבשעה שציערת אותו התחולל רעש במרומים ונגזר עליך להתחלף במצבו, הוא יהיה עשיר כמוך ואת תקבל את עוניו. זאת איעצך בני, אם יקרה פעם והוא יסרב לעזור לך ויצער אותך, תתחלפו שוב במעמדם ותחזור להיות עשיר כבתחילה.

כעבור כמה חודשים נודע לר' משה שהגביר החדש ר' דוד עומד להשיא את בנו לאחת המשפחות המיוחסות בחתונה מפוארת עם מוזמנים נכבדים. ר' משה הרגיש שזוהי שעת כושר עבורו, בשעת החופה לאחר ברכת האירוסין, בעוד הרב מבקש מר' דוד שיגיח לו את הכתובה להקריאה, נדחק לפתע ר' משה וביקשו: ר' דוד תן לי קמצוץ טבק... לתמהונו לא איבד דוד את סבלנותו ובאדיבות הוציא קופסת טבק ופנה למשה: בבקשה... ר' משה לא הסתפק בכך ואמר לו: הלא ראיתי שיש לך טבק משובח יותר בקופסת זהב מדוע לא תתן לי ממנו?! 'צדקת ממני' השיב ר' דוד בסבלנות 'מרוב טרדות שכחתי אותו, אני תיכף מצווה להביא לכאן את קופסת הזהב וליתן לך מן הטבק המשובח והיקר...' כראות ר' משה את סבלנותו של ר' דוד התמלא בקנאת סופרים אימתי יגיע אף הוא למעשיו של ר' דוד למידת סבלנותו לכל אחד ואחד...

מאותה שעה שהחל רבי משה ללמוד מדרכיו של ר' דוד גזרו בשמיים שיזכה אף ר' משה לעשירות כבתחילה, ובתוך כמה חודשים חזר למעמדו הרם, ומאז נזהר מאד שלא לפגוע פגיעה כל שהיא באף אדם.

ג. ויש להוסיף על דבריו, דהנה במשך חכמה הביא את דברי הגמרא שהבאנו בתחילת דברינו: "אם עד שלא נגמר דינו מת כהן גדול ומינו אחר תחתיו ולאחר מכן נגמר דינו חוזר במיתו של שני. מנא הני מילי, אמר רב כהנא דאמר קרא 'וישב בה עד מות הכהן הגדול אשר משח אותו בשמן הקודש' וכי הוא מושחו אלא זה שנמשח בימיו". ודקדק המשך חכמה דאכתי מדוע כתבה התורה 'אשר משח אותו' הרי לא הוא משחו, ומה בכך שנמשח בימיו.

וביאר המשך חכמה דבר נפלא:

"יתכן, דהורה לנו הכתוב אופני הנהגת ההשגחה, שיתכן בחיק הנהגה אשר בשביל סיבת איש פרטי יועמד זה לכהן גדול, והוא בשביל שצריך הרוצח להמתין על מיתו של כהן גדול. ואם יועמד אחר, אולי אין לו חיים ארוכים, והועמד זה אשר יחיה חיים ארוכים למען יהיה גולה זה חבוש במקלטו ימים כבירים עד מות כהן גדול זה. וכן איפכא, כי מזלו גרם. ועיין בהקדמה לפירוש המשניות של רבינו (הרמב"ם) משלים רחוקים מזה בדרכי ההשגחה, יעויין שם! לזה אמר "אשר משח אותו" - שהוא הסבה למשיחתו, כמו שביארתי".

עפ"י זה יאירו לנו הדברים הנ"ל באופן חדש - הכהן הגדול בעודו חוגג ושמח על משיחתו לכהונה הגדולה, אסור לו לשכוח את הרוצח בשגגה האומלל, מפני שאיננו יודע האם כל עיקר התמנותו לכהונה גדולה לא היתה אלא בשביל אותו 'דבר קטן' - לכפר על אותו רוצח. ואם כן, איך ישכח בשעה זו את עיקר תפקידו אשר למענו ומחמתו נתמנה, איך ישכח את האדם 'אשר משח אותו בשמן המשחה'!?

האדם מתפעל מהדברים הגדולים והמרעישים, ואינו יודע שפעמים רבות כל עיקר תכלית הדברים הגדולים היא בשביל דבר הנראה לנו קטנות... לפעמים האנשים המדוכאים והמסכנים, הם הם עמודי עולם אשר בזכות ייסוריהם ותפילתם אנו קיימים, מכוחם זכינו לרגעי השמחה הגדולה, ואיך נוכל לשכוח אותם דוקא בעת השמחה אשר באה בזכותם!...

א. הגמרא במסכת מכות מבארת הטעם שמיתת הכהן הגדול מכפרת על הגולה משום שהיה לו לכהן הגדול להתפלל על הרוצח בשגגה שלא יבוא לידי כך. שואלת הגמרא - והרי הדין הוא שאם נתמנה כהן גדול חדש לפני שנגמר דינו של הרוצח לגלות, הוא מתכפר במיתת הכהן הגדול החדש, והרי אותו כהן גדול לא נתמנה עדיין בזמן הרציחה בשוגג ומה היה לו לעשות. משיב הגמרא: "היה לו לבקש רחמים שיגמר דינו לזכות ולא ביקש". זאת אומרת, שבזמן הקצר שבין מינוי של הכהן הגדול החדש לבין גמר דינו של הרוצח היה צריך הכהן הגדול להספיק להתפלל על הרוצח שיגמר דינו לזכות.

כתב על זה הגה"צ רבי חיים זייצ'יק זצ"ל: "...הלא מבהיל הוא! הלא שעת מינויו של הכהן הגדול שחלה לפני הדין של הרוצח הזה היא שעה קצרה של חדוואת עילאית יוצאת מגדרי הטבע, העם בחר בגדול מאחיו ורוממוהו להיות עומד בראש עם קודש ולהיות הממליץ והמליץ בין ישראל לאביהם שבשמים נכנס לפני ולפנים ביום הקדוש להשפיע טוב החסד והחינה והסליחה לכל השנה.

והרי השעה הזאת היא שעת שורת שמחה נפלאה ושמימית וזכות עליה לגדולה שאין כדוגמתה כמעט בחיי אדם, ועל שיא שמחה זו ובתוך ההתרוממות הפרטית הזאת מוגשת לו לכה"ג הזה הנבחר מן העם התביעה על ששכח והתעלם מצערו של היחיד ולא התפלל עליו שייגמרו דינו לזכות.

ואף בעידנא דתדוואת זו היה לו לכה"ג לזכר את היחיד הבודד המתלבט בתא בית האסורים והמתאבק במחשבותיו אם יזכה אם יחוייב, צריך היה הכה"ג הנבחר הזה לרכז מחשבתו בתפילה עמוקה ולהמשיך בתפילתו מאור הנצחי האלקי להכשיר את האוויר עד שדעת הדיינים יצליחו למצוא זכות ולשחררו מהגלות. עד כדי כך מגיעה אחריותו של הנבחר המורם מן העם שידאג לכל חלקי העם, אף הפרטיים והדלים והנדכאים ביותר בבדידותם.

נצייר לעצמנו בימינו אנו, אילו היו מבשרים לאחד שנתמנה למנהיג מלך או מנהל עדה השוכה וגדולה, הרי מיד היה מקיף את עצמו בהמון חוגג ומריע ומשתכר משמחה ומהתפעלות, והכי היה לו אז ההרהור הכי קל על אודות האנשים הבודדים החולים המוטלים על ערש דווים לדאוג לשאול או להתעניין בהם באיזה אופן? הכלל המקובל בין האנשים הטבעיים הוא "בשעת חדוואת - חדוואת", ואין מערבין בשמחות להדאיבן ולעממן במחשבות נוגות על פרטים יחידים המתלבטים בדיכאונם.

אך, תורתנו הקדושה דורשת אחרת מן האדם הכללי, ובפרט מן נבחרו העם, שאף בשמחתם ורינונם אל להם לשכוח את האומללים המוטלים בזוויות האפלות אשר עינם ולבם לאותו הנבחר - ובנידון דידן הכהן הגדול - שיזכירם ויחוננם בתפילתם ובעתירתם.

ודוקא ברגעי שמחה ואושר שכאלו, מוכשרים הם הנבחרים ליצר אווירה של זכות אף לנדכאים והנאשמים ביותר. תביעה זו שעל הכהן הגדול מחייבת את כל אנשי התורה והמוסר שבכל הנסיבות אף בעת ייצוגם את שמחת הכלל אל נא יתעלמו מן היחידים הבודדים הנחבאים אל צרותיהם וסבלם..."

ב. בעניין זה, על החשיבות להרגיש את הזולת גם בתוך רגעי השמחה המרוממים ביותר, שמעתי מעשה מזקני רש"ש לזין זצ"ל כפי ששמע מן אחותו המגיד רבי שבתי יודלביץ זצ"ל:

מעשה באיש עני מרוד ור' דוד שמו שלא היה לו מה לאכול בערב יום הכפורים, הגיע לתפילה זכה בעוד בטנו ריקנית בלא שסעד סעודה מפסקת. בין המתפללים היה משה הגביר הידוע מהעיר, איש טוב לב וגומל חסדים, אמר דוד בליבו: לאכול לא זכיתי היום, לפחות ארגיע את רעבוני במעט טבק מריח, ניגש איפוא למשה וביקש ממנו קמצוץ טבק להרחה. משה הגביר, שהיה עטוף בטליתו ושקוע בתפילתו הנרגשת, הרים את עיניו בפליאה: תמיהני עליך ר' דוד טרם התחיל היום הקדוש וכבר באים לבקש טבק?!... עדיין לא התחלת להרגיש את התענית!... פנה ר' דוד בפחי נפש, מעיניו זלגו דמעות ואמר: רבונו של עולם, אפילו קמצוץ של טבק אינני שווה...

למחרת יום הכפורים החלו עסקיו של ר' משה הגביר להידרדר באופן פתאומי, בכל יום נוספה ירידתו מן הפח אל הפחת, עד שכעבור זמן קצר יצא נקי מנכסיו.

כהן גדול לעומת הרוצח בשוגג

הרב אלימלך קארפ שליט"א

אך נשאלת השאלה, דלפי הספרי מדוע לאחר מות הכהן הגדול ישוב מעיר מקלטו, הרי עכשיו ישב בצד הכהן הגדול החדש שימנו עליהם, אשר גם מהותו הוא להאריך ימיו של אדם וגורם להשרות שכינה עליו, ואיך יתכן שהרוצח ישב בצידו. **וביותר**, יש לשאול באופן שנגמר דינו לגלות ומת כה"ג שאינו גולה כלל, האיך יתכן שישב מיד לאחר הרציחה בצידו של כה"ג. **ועוד**, דהרי מהדין הזה שנגמר דינו ומת כה"ג שאינו גולה מוכיח הגמ' במכות (דף יא:): שלא הגלות מכפר אלא מיתת כה"ג מכפר, הרי שמה שאינו חוזר עד מיתת כה"ג הוא בגלל שעדיין לא היתה לו כפרה, וא"כ האיך ביארו ר"מ ורבי סיבה אחרת לקצבה של ישיבה בערי מקלט עד מות הכהן הגדול.

ד. נראה מזה כי עצם החיוב גלות היא לעקרו ממקומו והיא עומדת במקום מיתה, במובן שניתוק האדם ממשפחתו וכל סביבו ומאסרו בעיר מקלט היא ניתוק מחיים רגילים. אמת, שהכתוב אומר "הוא ינוס אל אחת הערים האלה וחי" ודרשינן בגמ' מכות (דף י.) עביד לי מידי דתהוי ליה חיותא, אבל סו"ס יש בגלות האדם לנתק אותו מהחיים, ולעורר אותו להתבונן באי התחשבות שלו בערך החיים של השני. ויסוד זה יש ללמוד מדברי **החינוך** (מצוה תי) וז"ל "ולכן ראוי למי שהרג אפי' שוגג מכיון שבאת תקלה גדולה כזו על ידו, שיצטער עליה צער גלות ששקול כמעט כצער מיתה שנפרד האדם מאוהביו ומארץ מולדתו ושוכן כל ימיו עם זרים". אך מעבר לזה גלותו בערי מקלט היא באה להקל עליו עליו להתבונן בערך חיי האדם וקטיפת נפשו על לא דבר, כשהוא עצמו חש שעקרו אותו מאדמתו וחסלו את חייו החברתיים. **ובחינוך** (מצוה תט) מבאר בשורש הדבר את הטעם שערי מקלט הוא בערי הלויים וז"ל כי בהיותם אנשי לבב ידועים במעלות המדות וחכמות נכבדות, ידוע לכל שלא ישטמו הרוצח וכו' ואף כי יהרוג אחד מאוהביהם או מגואליהם וכו' ועל השבט הזה הנבחר נאמר "האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו" כלומר שלא יעשו דבר בעולם זולתי מדרך היושר ועל כיוון האמת, ולא יטה לבם אהבת אדם ואפי' אהבת אב ואם ואחים ובנים שהטבע תחייב אהבתם ותכריחה". החינוך מבאר בזה שבגלל מדותם התרומיות והנעלות מעל הטבע אין לחשוש שיבואו לפגוע ברוצח. אך נראה דיש לבאר בזה, שכונת התורה היא שהרוצח ישב בעיר מקלט בהשפעת שבט לוי שיושר לבבם מונעם לשנוא דבר אשר דרך הטבע לשנוא, ובזה יתחנך לקבל כערך עליון את היושר, אשר רציחה אין לך עיוות גדול מזה. אך **החינוך** כתב שם עוד טעם וז"ל "ומפני גודל מעלתם וכושר פעלם וחינוך ערכם נבחרה ארצם לקלוט כל הורג נפש בשגגה יותר מארצות שאר השבטים, אולי תכפר עליו אדמתם המקודשת בקדושתם" במילים אלו "אדמתם המקודשת בקדושתם" שאדם המקודש מקדש את האדמה ימצא הרוצח לימוד לקח, שכפי מעשיו של אדם הוא או מקדש או מטמא את הארץ. מי שנוהג באי יושר ומקצר ימיו של האדם הוא מטמא אדמת קודש, ומי שנוהג ביושר הוא זוכה להוסיף קדושה על קדושתו.

ה. זכינו לבאר את התיקון והכפרה שיש בעצם הישיבה בערי מקלט, אבל טרם זכינו לביאור "הכפרה" במיתת כה"ג. נגמר דינו של הרוצח ומת כה"ג תנן שאינו גולה כלל, שמיתת כה"ג מכפרת בלי גלות. כשנשוב ללמוד דברי הספרי, נראה שעצם העבירה של הורג בשוגג מצריך כפרה זו של גלות כל עוד ישנו הכהן גדול המסמל המשפיע של אריכות ימים ושכינה על האדם. דבר זה מעורר שלא יוכל "הרוצח" בשוגג להפגין נוכחותו וחיותו כמקדם. ב"אור" של הכהן גדול חטאו של הרוצח בשוגג אינו נסבל, והוא נצרך מחמת זה לתיקון ולעונש ולכפרה של גלות, אשר מורכב מזיכרון שזוכה ע"י הגלות והטבת דרכו והתבטלותו של נוכחותו "הרוצח" ע"י הגלות. אך לאחר שכהן גדול מת שוב אינו מתנגד הופעתו של הרוצח מול אורו של כה"ג, ואין נוכחותו של הרוצח בשוגג מהווה לחיות כמקדם, כי רק כה"ג עם השפעותיו היחודיות מעכב על הרוצח להמשיך את נוכחותו וחיותו כמקדם. באופן שמיתת כה"ג מכפר, הכוונה בזה היא שע"י מיתתו ממילא נתכפר הרוצח בשוגג ואין מצבו מחייב יותר גלות. וכפי שמצאנו שביאר **היערות דבש** שמיתת צדיקים נסמכה לפרשת פרה אדומה משום שהיא מטמא טהורים, היינו שהטהורים ואנשי מעלה מפסידיים ע"י שאינם יכולים לידבק עוד בצדיק, לעומת הפחותים והטמאים שמיתת צדיקים היא בבחינת מטהר טמאים, שאחרי מיתת הצדיק אין התביעה גדולה כ"כ על הדור כמו כשהצדיק קיים שיש תביעה שילמדו ממנו...

א. בפרשתנו ישנה פרשת ערי מקלט. כתוב (לה,כה) "והצילו העדה את הרוצח מיד גואל הדם והשיבו אותו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה, וישב בה עד מות הכהן הגדול אשר משח אותו בשמן הקודש". ולהלן (לה,כח) כתיב "כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול ואחרי מות הכהן הגדול ישוב הרוצח אל ארץ אחוזתו". משלשת הפעמים שהוזכרה מיתת כהן גדול בפסוקים אלו למד התנא קמא במכות (דף יא.) שהרוצח חוזר בין במיתת כהן גדול המשוח בשמן המשחה, ובין ב'מרובה בגדים' ובין 'שעבר ממשיחותו'. ולפי רבי יהודה גם 'משוח מלחמה' מחזיר את הרוצח, ונלמד כן מקרא ד"לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן". ומבואר במשנה (שם) שאמותיהן של כהנים מספקות להן מחיה וכסות כדי שלא יתפללו על בניהם שימותו. ומקשב בגמ' דהאיך תועיל תפלתו והרי קללת חיים לא תבא, ומתרץ ההוא סבא ששמע מפרקיה דרבא שהיה להן לבקש רחמים על דרון ולא בקשו, ומבאר רש"י שזה טעם מדוע אינו קללת חיים.

יש כאן כמה נקודות שצריך לברר: **הראשון**, מדוע תלה הכתוב חזרת הרוצח מעיר מקלטו דוקא בכהן גדול. **השני**, מדוע נתבעו כהנים גדולים על בקשת רחמים יותר מסנהדרין או צדיקים או מנהיגים שבדור. **השלישי**, מה שהגמרא אומרת שהיה להן לבקש רחמים על דרון ולא ביקשו, האם יש כאן תביעה על זמן מסויים שהיה להם לבקש רחמים אלו או לא.

ב. ונראה בזה, בהקדם דברי **הספרי** (כאן פיסקא קס) על הפסוק "וישב שם עד מות הכהן הגדול" וז"ל ר' מאיר אומר רוצח מקצר ימיו של אדם וכהן גדול מאריך ימיו של אדם, אינו בדיון שיהא מי שמקצר ימיו של אדם "לפני" מי שמאריך ימיו של אדם. רבי אומר רוצח מטמא את הארץ ומסלק את השכינה, וכ"ג גורם לשכינה שתשרה על האדם בארץ, אין בדיון שיהא מי שמטמא את הארץ ומסלק את השכינה "לפני" מי שגורם להשרות את השכינה על אדם בארץ". **וברש"י** (לה,כה) הביא דברי **הספרי** ועירב פירושו של ר' מאיר ורבי ביחד. כוונת הספרי שאינו בדיון שיהא הרוצח יושב ליד הכהן אינו כלל מצד שאינו ראוי שישב זה בצד זה ואינו כבוד לכהן גדול שאדם עם מעשים והשפעה רעה כמו רוצח יהא לידו, כי לזה היה מספיק לשלוח אותו לעיר אחרת או לחו"ל ולא שיהא כלוא בתוך עיר מקלט. בהכרח שכונת הספרי הוא שלא יתכן שהכהן הגדול שהוא גולת הכותרת של "ותורה יבקשו מפיהו" הוא הגבר הוקם על שהשפעתו על כלל ישראל עצומה, לא רק במידותיו - בבחינת אהרן הכהן אוהב שלום ורוחף שלום ואוהב את את הבריות ומקרבו לתורה - אלא גם בהשפעת אריכות ימים לזולת והשראת השכינה. כהן גדול זה אינו בדיון שיהא רוצח יושב לפניו אשר מהותו שהוא זלזול בערך קדושת חייו של היהודי מנגד באופן קיצוני להשפעת הכהן גדול. **לאור** זה נבין מדוע הוצרך להרחיק את הרוצח כליל באופן שלא יא לו שום השפעה, והדרך היחידה יש לזה שישב בערי מקלט עד מות הכהן הגדול. שליחותו לעיר מקלט להיות כלוא שם כל עוד הכה"ג הוא בחיים ומשפיע את הנ"ל על ישראל, היא מהווה ביטול "ישותו" של הרוצח ע"י לקיחת חירותו ומנטרל את השפעתו לחלוטין. בידודו וניתוקו המוחלט של הרוצח והעמדתו בתוך ערי "הלויים" היא מיתה בצעיר אנפין כלפי מהותו.

ג. ביאורן של שתי השפעות אלו ששנו התנאים בספרי מבאר הג"ר **דוד פרוו** זצ"ל בספרי דבי רב בטוב טעם, הכהן גדול אשר תחתיו מוקרבים קרבנות תמידין ומוספין ולובש ח' בגדים ומופקד על הדלקת המנורה אשר הם מוסיפים השראת השכינה בישראל אינו עולה בקנה אחד עם מעשיו של הרוצח אשר השפעת מעשיו היא טומאת הארץ. **וכמו"כ** לפי ר"מ מתייחד הכהן במה שגורם אריכות ימים והוא ע"י עבודתו ובפרט ביוה"כ, והקטורת שהוא מקטיר לפני ולפנים, כי בכלל עבודת הקטורת עוצרת מגיפה. וכמו"כ מה שנצטוו בברכת כהנים ונאמר בזה אריכות ימים "כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם" כפי שהביא **הרמב"ן** נשא (ו,כג). והאמת, דאריכות ימים היא השפעה על קדושת האדם, שחייו הם ערך העליון כי נברא בצלם אלוקים ונקרא בן למקום, וכמו"כ השראת השכינה היא תוספת והשפעה מלמעלה על קדושת כל אחד מישראל, עד בחינת האבות הן הן המרכבה.

מיתת בית דין לעומת מיתת גואל הדם

הרב אברהם הירשוביץ שליט"א

"ואם באבן יד אשר ימות בה הכהו וימת רצח הוא מות יומת הרצח: או בכלי עץ יד אשר ימות בו הכהו וימת רצח הוא מות יומת הרצח: גאל הדם הוא ימית את הרצח בפגעו בו הוא ימתנו: ואם בשנאה יהדפנו או השליך עליו בצדיה וימת: או באיבה הכהו בידו וימת מות יומת המכה רצח הוא גאל הדם ימית את הרצח בפגעו בו: ואם בפתע בלא איבה הדפו או השליך עליו כל כלי בלא צדיה: או בכל אבן אשר ימות בה בלא ראות ויפל עליו וימת והוא לא אויב לו ולא מבקש רעתו: ושפטו העדה בין המכה ובין גאל הדם על המשפטים האלה: והצילו העדה את הרצח מיד גאל הדם והשיבו אתו העדה אל עיר מקלטו אשר נס שמה"

א. פרשתנו מעמידה זה מול זה את דין ההורג במזיד ודין ההורג בשוגג, ועל פניו נראה שההבחנה ביניהם היא בשאלת גזר הדין כאשר הורג במזיד מיתת בית דין והורג בשגגה בורח לעיר מקלט להינצל מגואל הדם. אולם עיון במקורות הדינים בחז"ל מעלה הבדלים מהותיים ביניהם במספר נושאים ובמסגרת המצומצמת יגיע בקצירת האומר בסוגיית הכרעת הדין (בניגוד לגזר הדין).

ב. ז"ל הספרי בפרשת מסעי: 'ואם בכלי עץ יד אשר ימות בה הכהו וימת רוצח הוא – וכו' שומע אני בין שיש בו כדי להמיתו ובין שאין בו כדי להמיתו? ת"ל או בכלי עץ יד אשר ימות בה הכהו וימת רוצח הוא! מגיד הכתוב שאינו חייב עד שיכנו בדבר שיש בו כדי להמית! שומע אני אף על מקום שאינו כדי להמית? ת"ל וכי יהיה איש שונא לרעהו וארב לו וקם עליו והכהו נפש, מגיד הכתוב שאינו חייב עד שיכנו בדבר שיש בו כדי להמית!

על דברי הספרי הללו מוסיף הרמב"ם בתחילת פ"ג מהלכות רוצח בזה"ל: המכה את חברו בזדון באבן או בעץ, והמיתו, אומדין דבר שהכה בו, ומקום שהכה עליו, אם ראוי אותו חפץ להמית באבר זה, או אינו ראוי: שנאמר "באבן יד אשר ימות בה הכהו וכו' מכאן שאומדין מקום המכה. כשם שאומדין החפץ שהכה בו ומקום המכה, כך אומדין כוח ההכאה וכו' אינו דומה זורק אבן בחברו בריחוק שתי אמות לזורק בו בריחוק עשר, שבריוחוק עשר יהיה כוחה יתר וכו' וכן משערין המכה עצמה; ומשערין כוח ההורג, וכוח הנהרג אם הוא גדול או קטן, או חזק או חלש, או בריא או חולה וכו' משערין כל סיבותיה.

ג. בדברי הספרי, לפי פרשנות הרמב"ם, מבואר שיש לבית דין לחקור עד תום את נסיבות המוות ולהסיק מהנתונים בפועל אם מעשה ההריגה הביא במישרין להריגה, ולא ניתן להסתפק באומד דעת הדיין (לכאורה זה בניגוד לדיני תורה אחרים כפי שיפורט להלן). והשלמת ביאור הדברים בספר המצוות לאו ר"צ ז"ל: 'זההיר הדיין שלא לחתוך הגדרים באומד הדעת החזק ואפילו היה קרוב לאמת וכו' ולא תרחיק זה ותפילא מזה הדין כי הדברים האפשריים, מהם קרובי האפשרות ומהם רחוקי האפשרות ומהם אמצעיים בין זה לזה, ולאפשר רוחב גדול. ואילו התירה תורה לחתוך דיני נפשות באפשר הקרוב מאוד, שאפשר שיהיה קרוב מהמציאות כגון זה שהמשלנו, היינו חותכין הגדר במה שהוא רחוק מזה מעט ובמה שהוא רחוק מאוד גם כן, עד שיחתכו הגדרים וימיתו האנשים במעט אומד לפי דמיון הדיין ומחשבתו. ולכן סגר יתעלה את הפתח ואמר שלא יחתוך גדר העונש אלא כשהיו העדים מעידים שהם ידעו בוודאי שזה עשה המעשה ההוא, בלא ספק ובלא דמיון כלל וכו'.'

קרי, ככל שמדובר בנטילת נפש (הרוצח) הצריכה התורה להקפיד, הקפדה מלאה, בבירור האשם באופן מוחלט.

ד. בניגוד לדיני רציחה, מצינו בדיני ממונות הכרעות עין ע"פ אומד דעת הדיין. והטעם נראה פשוט מפני שאף אם יש טעות היא אינה אלא בממון ז"ל הרמב"ם בהלכות סנהדרין (כד, א): 'יש לדיין לדון בדיני ממונות, על פי הדברים שדעתו נוטה להן שהן אמת, והדבר חזק בליבו שהוא כן, אף על פי שאין שם ראיה ברורה וכו' וכן מי שבא וטען שיש לו פיקדון אצל פלוני שמת בלא צוואה, ונתן סימנין מובהקין, ולא היה זה הטוען רגיל להיכנס לבית זה שמת, אם ידע הדיין שזה המת אינו אמוד להיות לו חפץ זה, וסמכה דעתו שאין זה החפץ של מת, מוציאו מן היורשין, ונותנו לזה האמוד בו שנתן סימניו; וכן כל כיוצא בזה: שאין הדבר מסור אלא לליבו של דיין, שידון כפי מה שייראה לו שהוא דין אמת.'

ה. אולם, הכרעה באומדן דעת וללא ראיות מוחלטות אינה נחלת דיני ממונות בלבד אלא אף גואל הדם רשאי להרוג ע"פ אומד ז"ל הרמב"ם בהלכות רוצח (ו, ו): 'וכן כל הרצחנים שהרגו בעד אחד, או בלא התראה, וכיוצא בהן, אם הרגן גואל הדם, אין להם דמים. לא יהיו אלו חמורים מההורג בלא כוונה'. וצריך עיון מאי שנא מהריגה במזיד (המילים 'כיוצא בהן' ברמב"ם משמע שהוא לכלול כל דבר שאינו זדאי לחלוטין ורק בהריגה במזיד חידש הספרי מגזה"כ שאין לסמוך על האומד).

ו. בדברי הרמב"ם בטה"צ עולה כאמור שאיסור ההכרעה לפי אומדן עניינו בחשש משפיות דמים לשווא. אך יש בטעם זה קושי מאחר והימנעות מהטלת עונשים על רוצחים תוביל לאובדן ההרתעה ולהגברת שפיכות דמים. ונראה שזו ליבת המחלוקת בין התנאים במסכת מכות (ז, א): רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים אילו היינו בסנהדרין לא נהרג אדם מעולם רשב"ג אומר אף הן מרבין שופכי דמים בישראל' ובגמ': 'היכי הוּו עבדי רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרוייהו ראייתם טריפה הרג? שלם הרג? אמר רב אשי: אם תמצא לומר שלם הוה, דלמא במקום סייף נקב הוה'. קרי לדעת ר' עקיבא ור' טרפון הדרך לצמצם בשפיכות דמים של חפים משפט היא באמצעות בדיקות קפדניות באופן מיוחד הנדרשות לאשש את האחריות של הרוצח, ורשב"ג השיב להם שהדבר יביא לתוצאה ההפוכה מהטעם האמור.

כך או כך, בדברי התנאים מבואר שהבדיקות הרבות של בית דין מצמצמות את דין המוות של בית דין וכתוצאה בלתי נמנעת מכך יזנקו מספר הרציחות ותתגבר שפיכות הדמים. וצ"ב בטעם הדבר.

ז. ויש לבאר: הר"ן בדרשותיו (דרשה י"א) מחדש חידוש גדול ולדבריו ישנם בדין ישראל שתי מערכות דינים מקבילות, דין תורה כהלכתו - לפיו על ב"ד לקיים הליך בדיקות ודרישות באופן מלא כדי לבסס את האשם של הנתבע ואשר כתוצאה בלתי נמנעת מכך יהיו זיכויים של עבריינים ופושעים; דין המלך, שכדי להביא לסדר חברתי הרצוי רשאי להוציא לפועל ענישה ללא כל הליך פרוצדוראלי או ראייתי קבוע והכל בהתאם להבנתו את צרכי הכלל והשעה. ז"ל בתמצית: 'אין ספק כי בכל אחד מהצדדים יזדמנו שני עניינים, האחד יחייב להעניש איזה איש כפי משפט אמיתי. והשני שאין ראוי להענישו כפי משפט צודק אמיתי אבל יחוייב להענישו כפי תקון סדר מדיני וכפי צורך השעה, וה' יתברך ייחד כל אחד מהעניינים האלו לכת מיוחדת, וצוה שיתמנו השופטים לפי שטות הצודק האמיתי, והוא אמרו ושפטו את העם וגו', כלומר בא לבאר השופטים האלה לאיזה דבר יתמנו ובמה כחם גדול, ואמר שתכלית מנויים הוא כדי לשפוט את העם במשפט צדק אמיתי בעצמו ואין יכלתם עובר ביותר מזה. ומפני שהסדר המדיני לא ישלם בזה לבדו השלים הקל תיקונו במצות המלך. נבאר עוד כשנניח צד אחד מהצדדים הרי שנינו בפרק היו בודקין (סנהדרין מ) תנו רבנן מכירים אתם אותו כו' התרתם בו וקבל התראה התיר עצמו למיתה וכו' המית בתוך כדי דבור וכו'. ואין ספק כי כל זה ראוי כפי משפט צדק, כי למה יומת איש אם לא שידע שהכניס עצמו בדבר שיש בו חיוב מיתה ועבר עליו, ולזה יצטרך שיקבל עליו התראה וכל יתר הדברים השנויים באותה ברייתא, וזהו משפט צדק אמיתי בעצמו הנמסר לדיינים. אבל אם לא יענש העובר כי אם על זה הדרך, יפסד הסידור המדיני לגמרי שיתרבו שופכי דמים ולא יגורו מן העונש, ולכן צוה הש"י לצורך ישובו של עולם במינוי המלך.'

בהמשך דבריו שם מבואר שלאחר תום תקופת המלכים עברו סמכויותיו של המלך לבית דין, כך שכיום הם מנהלים שתי מערכות דינים מקבילות ושונות בתכלית.

ח. הרעיון האמור בדברי הר"ן, מצוי אף בהלכות הרמב"ם במספר מקומות ביניהם בהלכות רוצח (ב, ד): 'ובכל אלו הרצחנים וכיוצא בהן שאינן חייבים מיתת בית דין, אם רצה מלך ישראל להורגם בדין המלכות ותקנת העולם, הרשות בידו. וכן אם ראו בית דין להרוג אותן בהוראת שעה, אם הייתה השעה צריכה לכך, הרי יש להם רשות כפי

מה שיראו וכו'.

ט. ברמב"ם מבואר שכל הרוצחים שאינם נידונים בבית דין למיתה, מסורים לידי מערכת הדין של המלך לעשות בהם את הדרוש לשם הרתעה ושמירת הסדר החברתי וללא שיהיה כבול לדיני ראיות. קרי, אותם רוצחים במזיד (וכן בשוגג), שכתוצאה מהחקירות הרבות של ביה"ד לא ניתן להוכיח את אשמתם, יכולים להיות נידונים למיתה על ידי המלך. כך ניתן להימנע מהריגת חפים מפשע במיתות בית דין מחד גיסא, ולשמר את ההרתעה באמצעות דין המלך מאידך גיסא.

י. מהלכות הרמב"ם בגואל הדם (כאמור לעיל בדברינו בסעיף ה') עולה חידוש גדול שאפשרות ההריגה של גואל הדם קיימת אף כלפי

ההורגים במזיד - אשר לא ניתן להכריע את דינם בבית דין!

יא. הווי אומר, דין גואל הדם ודין המלך חד הם: הריגת רוצחים מזידים שלא ניתן להכריע את דינם על פי דין תורה וכן גם שוגגים (ועיי' בדברינו בפרשת פנחס שם הובאו דברי האו"ש בהל' מלכים) שקשר בין דין המלך ודין גואל הדם והסיק ששניהם מיוסדים על דין בן נח ודברינו קרובים לדבריו אך לא זהים).

יב. לסיכום: דין ההורג במזיד מסור בתחילה להכרעת בית דין, וכדי לשמור על טוהר דין תורה - לכל הפחות בכל הנוגע להריגת הריגת חפים מפשע - חובה על הדיין להימנע מכל הכרעה ע"פ אומדן דעת אשר אינו מבוסס על נתונים עובדתיים. ההשלמה לדין תורה ולשמירת ההרתעה הינה באמצעות גואל הדם ודין המלך שרשאים לבער את הרע ואת שפיכות הדמים מן העולם בהתאם לכללים אחרים...

בגדר מניעת השמחה בימי בין המצרים

הרב משה יונה הרטמן שליט"א

א. ימים אלו שבין י"ז תמוז ותשעה באב נקראים בפי חז"ל ימי בין המצרים, ונהגו בהם ניהוגים של מיעוט שמחה. ויש להסתפק האם הנהגות אלו הם משום אבילות, כשם שבתשעה באב מצינו מנהגי אבילות על שנחרב הבית, שגם ימים אלו שייכים לחורבן הבית. או דלמא דאין אלו הימים שייכים לאבילות, שהרי החורבן נעשה בתשעה באב, ואין אבילות על דבר קודם הזמן שנעשה. אלא דנהגו כן משום דנעשו צרות לישראל, ועל כן נהגו להמנע ממנהגי שמחה בעת שהיא פורענות לישראל.

ויש לפרש בזה שני טעמים שכתב הטור (בסימן תקנ"א) וזה לשונו: וגרסינן בירושלמי מה יש ביניהם בין י"ז בתמוז לט"ב כ"א יום משהובקעה העיר עד שחרב הבית וי"א כנגד שלשה שבועים שהתענה דניאל. עכ"ל. והנה הכ"א יום היו קודם שנחרב הבית, אלא שנעשו בהם צרות לישראל. ואילו הג' שבועים, היינו ג' שמיטות שהתענה דניאל היו על החורבן. ונראה דב' טעמים אלו, מתפרשים להנ"ל, אם גדר הג' שבועות הוא משום שהוא זמן פורענות, או משום אבילות על חורבן הבית.

ויש לפרש בזה מה שמצינו מחלוקת בין גדולי הפוסקים. דהנה בשו"ע (סימן תקנ"א סעיף י"ז) כתב המחבר וזה לשונו: טוב ליזהר מלומר שהחיינו בבין המצרים על פרי או על מלבוש וכו'. וכתב שם המגן אברהם וזה לשונו: וטעם האיסור נ"ל כיון דהזמן ההוא זמן פורענות אין לברך שהחיינו לזמן הזה, אבל אין הטעם משום אבילות דהא לא מצינו שאבל אסור לברך שהחיינו. ע"כ. הרי דנקט המג"א דגדר האיסור באמירת שהחיינו משום פורענות, ולא משום אבילות.

אולם יעויין שם בביאור הגר"א שכתב וז"ל: חומרא יתירא היא דאינם חמורים מאבל יום המיתה ואמרינן בפרק הרואה (ברכות נט:): מת אביו [והוא יורשו בתחלה אומר ברוך דין האמת ולבסוף הוא אומר ברוך הטוב והמטיב] וכו' ודוקא בדאיכא אחי דקא ירית בהדיא וכו' הא לאו הכי [אי לית ליה אחי] מברך שהחיינו, אף שהמגן אברהם דחק עצמו אינו כלום, ועי' לעיל סי' רכ"ג סעיף ב'. ע"כ דברי הגר"א בביאורו.

נראה בדברי הגר"א דנקט דניהוג אלו הימים הוא משום אבילות, ולכן ס"ל דמשום שבהלכות אבילות לא מצינו מניעה מאמירת שהחיינו, גם בימים אלו הוה זה 'חומרא יתירא'.

ב. ובביאור דברי המג"א דאין אומרים שהחיינו משום פורענות. יש להראות לדברי הגרעק"א (בגליון שו"ע סי' רכ"ג) דכתב דהא דאומר שהחיינו (היורש), הוא דוקא אם היורש הוא הבן, אבל בהיפוך, אם מת הבן והיה לו ממון והאב יורשו אין האב מברך שהחיינו כיון דהוי פורענות גמור וכו'. הרי דיש להמנע מאמירת

שהחיינו היכא דהוא משום פורענות. ולפי מה שכתב המג"א דיסוד תקנת ניהוגי ימים אלו הוא משום לתא דפורענות, ולא משום אבילות, אתי שפיר הא דאין מברכין שהחיינו. [אמר המלבה"ד, ויש לדחות דשאני התם דעצם הירושה היא פורענות, שהאב יורש את בנו, ולכן אין שייך לברך על זה שהחיינו, אבל זה לא שמענו שמי שמת לו בן לא יברך שהחיינו על בשורה אחרת טובה ששמע או על ממון שקיבל וכדומה].

ברכת שהחיינו על פרי שלא ימצא אחר תשעה באב

ג. ברמ"א (שם) כתב בפרי שלא ימצא אחר תשעה באב מותר לברך ולאכלו בין המצרים. וכתב בביאור הגר"א: כמו שכתב בירושלמי (שלהי קידושין) עתיד ליתן את הדין [וחשבון על כל שראתה עינו ולא אכל] ר' לעזר הוה [חשש להאד שמועתא ומצמיח ליה פריטין ואכיל בהון מכל מילה חדא בשתא]. ופירוש, בפרי חדש לענין שהחיינו. ע"כ.

והיינו דאם נאמר בירושלמי דעתיד ליתן דין על מה שלא אכל וברך עליו שהחיינו, לא מסתבר שבזה תקנו שלא יברך שהחיינו. או דאי"ז בכלל מה שכתב השו"ע 'טוב ליזהר מלומר שהחיינו', דאם על זה יש תביעה, אין זה בכלל 'טוב' ליזהר זה.

ד. ומכלל מה שכתב כאן הגר"א בביאורו, נמצינו למדים דביאור דברי הירושלמי הנ"ל אינו כדמרגלא בפומיה דאינשי, דלמדו מהירושלמי שם דראוי לאדם שלא להמנע מכל דבר הנאה שהקב"ה מזמן לו. (עיין מסילת ישרים פי"ג). דלפי דברי הגר"א אין זו כונת הירושלמי, דא"כ מאי שייטייה לדברי הרמ"א דהכא. אלא דהגר"א מפרש דברי הירושלמי דבכל דבר מאכל שיש עליו ברכה, ראוי להנות ולברך, בשביל הברכה. והיינו מה שהובא בירושלמי דר"א היה מצמיח פירות, על מנת שיברך שהחיינו בחידושם.

ונפק"מ מדברי הגר"א למידי דהנאה, דלית בהו ברכה, דלפירוש הגר"א בירושלמי בזה לא נאמר הקפידא דעתיד ליתן עליו דין שראת עינו ולא אכלו.

[אמר המלבה"ד, ויש לציין לדברי הפסוק 'נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר' ותרגם אונקלוס 'אחסנתיה תהי מעבדא פירין יהון מודן ומברכין עליהון' ופירשו המפרשים שכיון שבקעת גנוסר בנחלת נפתלי והיא ממהרת להוציא הפירות לפני שאר ארץ ישראל, ממילא נמצא שעל פירות נפתלי מברכים ברכת שהחיינו כי אותם אוכלים בראשונה. עכ"ד. הרי מפורש כמש"כ הגאון הכותב שליט"א שהשבח בכך ש'אחסנתיה מעבדא פירין' הוא במה ש'יהון מודן ומברכין עליהון' ברכת שהחיינו...

איכה! איכה?

הרב דניאל יחזקאל ברוז שליט"א

א. איכה: אי כה

המילה המבטאת את עוצם צרותנו וגלותנו היא "איכה", בה פותחת מגילת איכה. מילה זאת מופיעה בתורה בכמה מקומות בהקשר של צרות וחטא. דברי משה רבינו: "איכה אשא לבדי טרחכם ומשאכם וריבכם", נקראים בטעמים של מגילת איכה. וכן בפרשת האזינו, מתואר החורבן בלשון איכה: "איכה ירדף אחד אלף ושנים יניסו רבבה אם לא כי צורם מכרם וה' הסגירם". שורש הדבר הוא בפעם הראשונה שאותיות איכ"ה מופיעות בתורה בשאלת הקב"ה, שאלה בת מילה אחת בלבד, לאדם הראשון: איכה? באותיות איכה, מונח השורש של כל הגלויות כמו שמפורש בחז"ל [ראה בזוהר הקדוש: ויקרא הוי"ה אלקיים אל האדם ויאמר לו איכה, הכא רמיז ליה דעתיד לחרבא בי מקדשא, ולמבכי בה איכה], ועלינו להבין את ענינה וכן את פרושה במובן של איכה.

הקינה של רבי אלעזר הקליר משמשת כמפתח להבנת עומק המילה איכה. איכה היא מילה מורכבת משתי מילים: אי כה. בקינה "אי כה", כל בית ובית של הקינה פותחת בשאלה: "אי כה", כלומר, איך והיכן ה"כה אמר ה'" שבה מתחילות כל מיני ההבטחות ודברי הנבואה. פירוש – על ידי החורבן, משהו ב"כה" הלך לטמיון ואיננו. וכן הזוהר הקדוש דורש את המילה איכה: "אי כה".¹

שורש הדבר נמצא במשמעות של המילה "כה". כתוב במדרש: זה הדבר אשר צוה ה'. מגיד שכשם שנתנבא משה בכה, כך נתנבאו הנביאים בכה, ומוסיף עליהם משה שנאמר בו זה הדבר עכ"ל. פירוש: כל הנביאים נתנבאו בכוח הדמיון, וכוחם לדמות דבר לדבר היה עיקרי בנבואתם. הנביא גילה את נבואתו על ידי המילים: "כה אמר ה'", הנפוצות בתנ"ך, כלומר, הכרזה שמה שהנביא אומר הוא ביטוי של הבנתו למה שאמר הקב"ה במראה הנבואה. לכן הם התנבאו בכה, דהיינו לדמות דבר אחד לשני, לומר שזה כמו זה. וכן איתא בשערי אורה וזה לשונו: והלשון שהוא סימן למידה זו בתורה נביאים וכתובים הוא לשון כה. והמידה הזאת לפי שהיא הפותחת לכל המעלות היא סוד רוח הקודש, וממנה נכנסים הנביאים לעולם הנבואה, ומשתמשין בה הנביאים הרבה עכ"ל. אבל, מוסיף עליהם משה רבינו שהוא זכה לנבואה גם במדרגת "זה הדבר", והיה יכול להתחבר לדבר עצמו בלי דמיון ומשל. רואים מכאן, שהעניין של "כה" הוא לחבר דבר אחד לשני שדומה לו בדיוק, וזה סוד רוח הקודש.

עומק העניין של "כה" הוא חיבור ודמיון בין עליונים ותחתונים, בין השורש של דבר למעלה, והופעת והתפשטות הדבר למטה. לכן, כשהרג משה רבינו את המצרי, כתוב: "ויפן כה וכה". משה הביט במצרי וראה משורשו למעלה עד השורש העליון, ועד סופו למטה עד לדור האחרון, "וירא כי אין איש" שעתידי לצאת ממנו שיתגייר, כמוש"כ רש"י, דהיינו אין מי שראוי לקורא "איש" שהוא לשון חשיבות. כלומר, לא היה באדם הזה צורת האדם שממנה יתגלה העניין של כה. [עניין זה התבאר בשיעור הגרמ"ש זצ"ל]. לכן, המשך הפסוק הוא: ויך את המצרי, כי למי שאין לו מידת כה, מגיע רק מכה שבא מכ"ה כמו שנבאר.

ב. נלכה עד כה

ידוע שבבחינת מקום, עיקר החיבור בין עליונים ותחתונים דהיינו בין שמים ובין הארץ, נמצא במקום המקדש בירושלים, מקום "היכא דנשקי ארעא ורקיעא אהדדי", עיין בבא בתרא ע"א, והתורה קוראת לה: "שער השמים", מקום שבית המקדש למעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה. לכן, בעקידת יצחק שהיה באותו מקום, כתוב "ואני והנער נלכה עד כה" ונשתחוה ונשובה אליכם".

רבינו בחיי מדייק שמסיבה זו, נקראים האנשים שעושים את העבודה בבית המקדש כ"הנים, וכן משמע בזוהר. עבודתם מחברת

שמים וארץ, את הכ"ה למטה לכ"ה למעלה, וזהו הנו"ן שערי בינה. המילה כה"ן מורכבת מכ"ה ועוד נו"ן. וכן הצווי לכהנים לברך את עם ישראל פותח דוקא ב"כ"ה תברכו".

מכאן למדנו שבית המקדש הוא המקום של מידת כ"ה. לכן, כשכלל ישראל הצליחו לטהר המקדש אחרי חילול היוונים, קבעו ימים להודות ולהלל על הנצחון וקראו להם חנוכה, חנו כ"ה, שהוא החנייה של מידת כ"ה במקומה.²

מצד שני, חורבן בית המקדש מהווה חורבן במקום שהיא בית אלוקים ושער השמים, המקום שדרכו מחברים שמים וארץ. בחורבן, איבדנו את מידת כ"ה, ואת כל הנבואות של "כה אמר ה'" שגילו את דבר ה' כאן בארץ, דברים שחיברו עליונים לתחתונים דרך הנביאים "בכ"ה אמר ה'".

על החורבן, אנחנו מקוננים "איכה". פירוש המילה "אי" הוא "היכן" ו"איכה", כמו ב"אי הבל אחיך", וכן "אי מזה באת". לכן, פירוש המילה איכה היא אי כה – "אי מידת כ"ה"? המילה "איכה" מקוננת על זה שמידת כ"ה, החיבור בין שמים וארץ שביהמ"ק בבניינה גילה, איננה. לכן, ירימה מקונן איכה, ולכאורה זהו ביאור הכוונה בקינת הקליר "אי כה".

ג. מכ"ה

על פי הבנה זו שמידת כ"ה מבטאת חיבור שמים וארץ, העונש שנופל על אלו שמנתקים שמים מארץ בא מידת כ"ה, שהיא מקור למידת הדין. לכן, העונש למי שעובר על זה נקרא מכה משום שהעונש בא ממידת כ"ה.

העניין מבואר בספר שערי אורה וז"ל: "מי ה' אשר אשמע בקולו, לא ידעתי את ה'" אמר לו משה רבנו עליו השלום: אם אינך יודע שם ה', דע כי הפתח הראשון שנכנסין לידיעתו היא המידה הנקראת כה, ובה נבראו שמים וארץ, והיא המחדשת אותות מכות גדולות לכל הפושעים והמורדים בו, וזהו סוד שאמר לו: והנה לא שמעת עד כ"ה, כ"ה אמר ה' בזאת תדע כי אני ה', הנה אנכי מכ"ה במטה אשר בידי (שמות ז, טז יז) עכ"ל.

השערי אורה ממשיך לבאר יסוד גדול שיוצא מזה זה לשונו: ולפיכך כשחטא אדם בעבירות הרבה מן התורה, מידת כה מזומנת להכות ולהלקות ולהינקם ממנו על העבירות שעשה עכ"ל.

בחורבן בית המקדש, לקינו במכ"ה של אובדן בית חיינו, הביטוי של מידת כה. לכן, אנו מקוננים "אי כה" כמו שביארנו.

ד. איכה? פיזור וחורבן

המהר"ל מבאר שיש שלש בחינות של גלות: אובדן מקום, דהיינו גלות מארץ, פיזור, ואובדן מלכות על ידי שיעבוד מלכיות. בברכת תקע בשופר אנו מתפללים על גאולה מכל אלה מיני הגלויות. "תקע בשופר גדול לחירותנו", שייך לחירות משעבוד מלכיות, "ושא נס לקבץ גלויותנו", מדבר על קיבוץ פזורינו, "וקבצנו יחד מארבע כנפות הארץ" (ובנוסח ספרד: לארצנו) מדבר על חזרה למקומנו. ומזה שהחתימה היא: "מקבץ נדחי עמו ישראל", נוכל להבין שעיקר הגלות מונח בפיזור שלנו. [עפ"י שיעור הגרמ"ש זצ"ל].

וכן איתא בגמרא, דליכא מאן דיידע לספר לישנא בישא כהמן, כלומר שלא היה אחד שיכול לדבר לשון הרע כהמן, והמן קרא לנו "מפוזר ומפורד", משמע ששימת הדגש על הפיזור ופירוד שלנו הוי באמת

2 והדברים מבוארים בשפת אמת ספר בראשית-פרשת וישב-שנת [תרס"ב]: בפסוק נסעו מזה דאיתא משה נתנבא בזה הדבר אספקלריא דנהרא. ונביאים מתנבאים בכה. פ"י כה כפי הכנת הנביא ושיעורין דליבא בכח המדמה כמ"ש וביד הנביאים אדמה... והוא תקוה טובה לבאי עולם שא"י להמשך אחר מדת זה הדבר רק בחי' כה והיא בחי' חנוכה חנו כה.

1 ראה בזוהר חלק א דף כט/א הה"ד (איכה א א) איכה ישבה בדד, א"י כ"ה. וכן בזוהר חלק ב דף קמ"ג וכי ימיא לא אשתתך, רתחא דשמאלא נפיש ולא שכיך, ולא אוטיב ולא חדי, נדין איכה, אי כה, כוס של ברכה מה תהא עליה, דקא יתבא בשמאלא, ורתחא נפיש ולא שכיך, ודאי קנטורין וקנין מתערין.

לשון הרע, וכן משמע שזה גם הצדיק את הטענה של "ולמלך אין שווה להניחם".

עצם המילה חורבן מגלה את הפיזור ופירוד הכרוך בה. משמעות המילה חורבן היא חוס, כמו "חורבני קיץ", עיין תהלים לב, ומתיחסת גם לחוס של חרון אף. וכן, משמעות המילה חֲרָבָה היא ארץ יבשה, פירוש, שהתייבשה על ידי החוס. על ידי גיבול במים, מחברים דבר לדבר, ועל ידי אש וחוס, מפרידים ומפזרים, [עפ"י שיעור הגרמ"ש זצ"ל]. עניין חורבן הוא החוס שמפריד בין דברים. מצוי בלשון הקודש שבאותיות של מילה יש דבר והיפוכו, וכאן המהר"ל מבאר שיש חב"ר, שהוא קיבוץ בין דברים נפרדים להיות אחד, והיפוכו שהוא חר"ב. החרב חותכת מפרידה ומחריבה, ומביאה פיזור ופירוד, בחורבן שהוא ההיפך מחיבור.

ה. חורבן צורת האדם

החורבן לא הביא רק פיזור ופירוד של העצים והאבנים של בית המקדש בלבד. החורבן השפיע על כל הבריאה בצורה רוחנית וגם גשמית. כתוב בגמרא: "רבן שמעון בן גמליאל אומר: העיד ר' יהושע, מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין בו קללה, ולא ירד הטל לברכה, וניטל טעם הפירות. ר' יוסי אומר, אף ניטל שומן הפירות" עכ"ל.

חורבן הבית הביא גם לחורבן של צורת האדם. האדם ירד ממדרגתו ואיבד את החיבור בין חלקיו. הוא מתנדנד בין חוזק לחולשה, ברגע אחד הוא בן אדם אחד, וברגע שני הוא בן אדם אחר. הוא מתחיל דברים ולא גומרם, קופץ מרעיון לרעיון ומעסק לעסק, ואין לו חיבור פנימי ומגמה אחת. האדם עצמו נהיה מפוזר ומפורד. [עפ"י שיעור הגרמ"ש זצ"ל].

גרוע מזה, האדם איבד את החיבור בעליונים והתחתונים שבתוך עצמו. המדרש מבאר שביום ראשון של מעשה בראשית, הקב"ה ברא דברים מן העליונים ומן התחתונים. ביום השני וביום הרביעי הקב"ה ברא דברים מן העליונים, ביום השלישי וביום חמישי הוא ברא דברים מן התחתונים. וכתוב במדרש וז"ל: בששי בא לבראות אדם. אמר: "אם אני בורא אותו מן העליונים, הרי העליונים רבים מן התחתונים בריאה אחת, אם אני בורא אותו מן התחתונים, הרי התחתונים רבים על העליונים בריאה אחת". מה עשה? בראו מן העליונים ומן התחתונים, הו"ד: "וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה, מן התחתונים, ויפח באפיו נשמת חיים, מן העליונים עכ"ל.

האדם מורכב מעליונים ומתחתונים, ועיקר עבודת האדם בעולמו הוא, לקחת כל הפרטים בעולם התחתון, ולחברם לשמים, לשורשם העליון. עליו להתבונן על הבריאה, לראות את דבר ה' בכל דבר ודבר, ולחברו לשמים. מובא בשם הרבי מקוצק פשט בפסוק בתהלים: "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם". פירוש "השמים שמים לה'", הוא שהשמים הם כבר שמים לה' – והארץ נתן לבני אדם – כדי לעשות שמים גם מהארץ. על ידי זה, האדם מיחד את כל הבריאה, ומגלה שבפרט הכי קטן והכי רחוק, לכאורה, מקדושה, יש גילוי.

החורבן פיזר את האדם והקשה עליו לחבר בין שורשו "מן העליונים", ובין גופו "מן התחתונים". כל זה נחרב ונשבר בחורבן הבית. פלגי מים תרד עיני על שבר בת עמי. על שבר בת עמי השברתי קדרתי שמה החזקתני...

1. ויאמר לו אֵיכָה?

במילים אחרות, האדם איבד את מידת כ"ה, את הכוח שמחבר עליונים ותחתונים, ושמאפשר לנו לעשות את העולם כאן, דוגמא לעולם למעלה. החורבן היה ביטוי של "ויפן כה וכה וירא כי אין איש".

החורבן מקביל לחטא אדם הראשון. האדם נברא לחיות לעולם, והקב"ה שם אותו במקום שיהיה גם מקום העבודה וגם מקום השכר. האדם עבר על הצווי והפריד עליונים מתחתונים על ידי חטאו, ועל ידי זה גרם שהמיתה תצטרך לשמש כמעבר בין חיי עולם הזה וחיי עולם הבא. כך קלקל האדם את מידת כ"ה. מיד אחרי זה כתוב: "ויקרא ה' אלקים אל האדם ויאמר לו אֵיכָה". איה והיכן צורת האדם שבראתי? אֵיכָה? איה כ"ה?

2. הכוח לחבר

יש כוח מיוחד מבין כוחות האדם שדרכו הוא מסוגל לחבר את הפרטים יחד, ולהחזיר את הכ"ה: והוא כוח השמיעה. כוח הראיה קולט הכל בבת אחת, ומיד יכול האדם לראות תמונה מלאה, והוא מסוגל לראות הכל יחד. בניגוד לזה, כוח השמיעה פועל על ידי תהליך. אדם שומע

קול אחד ועוד קול, והוא מצרף את הקולות למילים ומשפטים עד שיוצא מהם רעיון או עניין אחד. אי אפשר לשמוע שני קולות בבת אחת. וכתוב בברייתא: "תניא זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו, מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע", עכ"ל. על דרך זה, אנחנו מוצאים בנביא שפירוש המילה "שמע" הוא איסוף. כתוב: "וַיִּשְׁמַע שְׂאוֹל אֶת הָעַם", ובתרגום יונתן כתוב: "וכנש שאול". וכן כותב הרד"ק שם: שמע - כמו ויאסף, וכן תרגם יונתן וכנש, כלומר אספם שיהיו נשמעים אליו... עכ"ל. [עפ"י שיעור הגרמ"ש זצ"ל].

על ידי החורבן איבדנו את הכוח לאסוף את הפיזור ולחבר את הפרטים יחד, ומסתבר שעבודתנו לקראת ימי החורבן היא בתחום השמיעה. ספר יצירה המיוחס לאברהם אבינו מתאר את שנים עשר כוחות האדם, והם מקבילים לשנים עשר חודשי השנה. הכוח שמקביל לחודש אב הוא כח השמיעה.

האריז"ל מגלה שלכל חודש וחודש יש צירוף מיוחד של שם הויה שיוצא מפסוק, ויש לכוון את אותו צירוף במוסף של ראש חודש של אותו חודש. הצירוף והפסוק שממנו הוא יוצא מתאר, באיזה אופן, את כוח החודש. האריז"ל מסביר שהצירוף של חודש אב בא מראשי תבות המילים בפסוק הסכת ושמע ישראל היום. משמע מכאן, שכוח השמיעה שולט בחודש הזה, ולכן אותו אנחנו חייבים לתקן. הגר"א מבאר שבאב, שמענו את דיבת המרגלים, ומוטל עלינו לתקן את אותו כוח.

ח. שמע ישראל

על ידי קריאת שמע, אנחנו מייחדים את השם, ואנו מצרפים את כל פרטי הבריאה יחד, ומחברים אותם לשורשם העליון. אברהם אבינו עשה בדיוק את זה בחייו. הוא התבונן בעולם והביט השמיעה על צבאות השמים, השיא של ה"המון בריות לאין תכלית" שברא הקב"ה בעולמו. אותו ריבוי חיצוני גרם לדורות הקודמים לטעות, וליחס כוחות עצמיים לאותם גופים, ולבסוף, לעובדם ר"ל. אמנם באותו ריבוי, באותם המוני פרטים, ראה אברהם אבינו וידע את הבורא. אברהם ראה את החיבור בין כל הפרטים, הבין שאין בירה ללא מנהיג, וכך הכיר את בוראו.

חז"ל בספר הזוהר מגלים שזהו קיום הפסוק: "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה", "האלה" הוא כל הריבוי בעולם, ואנחנו חייבים לחבר את כל הפרטים ואת כל הריבוי – את כל "האלה" – ל"מי" שברא אלה, דהיינו הקב"ה. על ידי אותו צירוף אנחנו מגיעים לשם א-ל-ה-י-ם שהוא מורכב מהמילים "מי" וגם "אלה", הגר"א מבאר שאם, ח"ו, מפרידים ביניהם, מגיעים ל"למי הזהב התפרקו" – "אלה אלהיך ישראל", דהיינו עגל הזהב.

אותו כוח לחבר את כל הפרטים טמון בקריאת שמע, וזהו הגילוי של המילים "ה' אחד" שבהם הוא מסיים. ואע"פ שלמראית העין, מהזוית של אומות העולם, רואים רק פירוד, הוא אחד לנו היום, והם יראו את זה רק לעתיד לבוא. חז"ל עצמם (בזוה"ק) מרמזים שזאת מהותה של קריאת שמע, ומגלים שהמילה "שמע" היא נטריקון של "שאו מרום עיניכם".

אם מתבוננים, רואים שיסוד קריאת שמע הוא חיבור שמים וארץ של מידת כ"ה. על ידי שמיעה, בסוד וַיִּשְׁמַע, שהוא לשון איסוף, אנחנו מצרפים את כל פרטי הבריאה לשורשם העליון.

בזה נוכל לחזור ל"ויפן כה וכה וירא כי אין איש". מבואר בזוהר שכ"ה וכ"ה הם חמישים. ויש כ"ה אותיות בפסוק "שמע ישראל", וכיון שאומרים אותו פעמיים ביום, הוי כ"ה וכ"ה דהיינו חמישים אותיות שבהם מייחדים את הקב"ה בכל יום. פירוש: כל העניין של קריאת שמע הוא הכ"ה וכ"ה, מידת כ"ה הנ"ל.

אנו מפוזרים ומפורדים בין העמים, ופוזרים גם בתוך עצמנו. אבדנו את ה"כה אמר ה'", של הנבואה, ומה נוכל לענות לשאלת "אֵיכָה?" לכן, אנחנו מקוננים על כ"ה בלשון "אי כ"ה" ואנו בוכים על כה בלשון בכ"ה – "בכ"ה תבכה בלילה".

אמנם, כוח השמיעה נשאר חבוי בתוך חודש אב החשוך: "הסכת ושמע ישראל היום". נוכל לאחד כוחותינו, לרכז את כל שאיפותינו ומעשינו לשמים. אולי נזכה לשמוע, לצרף את כל האירועים בעולמנו הסוער ולחברם לשמים. יתן ה' שנזכה ללכת עד כ"ה ולהשתחוות לפניו...

ONE JOURNEY

Rabbi Yoel Klein

Sometimes you have to admit that you're lost. Driving down route 17 looking for some in door amusement park, I realized that we must have passed the exit. Regrouping I pulled into the parking lot of a Starbucks and stepped out of the car to stretch and ask someone trustworthy looking for directions. A middle aged woman approaches me and asks if I happen to be Jewish. With my beard, peyos, and yarmulke I answer "yes, how can I help you?" "Well this might sound strange, but I just want to know do Jews believe in life after death?" she asks innocently. "Actually that's one of our main tenant's. That this world is but a passageway to a more spiritual world that comes after death." I answered. "I knew it!" she said, "you see a short while ago my mother passed away and I feel her presence around me at times, almost as if she's still alive but on a different plane of existence. My husband says I'm crazy, because when someone dies that's it, they're gone! So I was very confused. Now that a fellow Jew confirms that there is validity to what I'm experiencing, it's very comforting. Thank you so much!"

One never knows where the steps of his journey will lead him. Reb Nosson was once extolling the wondrous effect that our forefathers had on the world when a student of his sighed. "Of course they were incredible. Every step they took shook the world." Reb Nosson answered "every step we each take does the exact same thing! It's just that they were more conscious of what their actions did, while we are not. But you have to know and believe that every single step you take is just as powerful!"

In this week's parsha the 42 journeys of K'lal Yisroel are enumerated in detail. Reb Dovid of Lelov says that just as Moshe Rabbeinu wrote each of those journeys, so too Eliyahu HaNavi is transcribing the story of each and every one of us. In the times of Mashiach this book will be opened for us to learn from.

Extending that, one can say that when we study our personal journeys we glean practical lessons from them.

These 42 stages of travel in the desert were varied. Some were very short while others were quite long. Some we were happy to embark upon and others we found difficult. All this reflects our lives. Sometimes we stay but a few minutes in a random place, bringing Hashem there by making one bracha, and we go on. Other times we end up spending years in one spot. Sometimes we are happy to get going and sometimes we have to be forced to go. Recognizing and accepting this is the pulse of a life rich in faith. One that flows with a creator and sustainer who is constantly involved in guiding each and every one of us to bring about His plan of perfection.

Looking a little deeper at the first passuk of the parsha an obvious question arises. It says "these are the 42 journeys of B'nei Yisroel from the land of Egypt." In truth however there was only one journey of redemption from Egypt and another 41 through the desert. What is the Torah teaching us by expressing it this way? The tzaddikim point out that Mitzrayim, Egypt, comes from the root of meitzarim,

constrictions. Mitzrayim was more than an experience of servitude, it was its paradigm. Any stifling experience of life is an aspect of that exile. The physical exodus might have taken one step, but expunging the limitations that a superficial life afflicts us with, that took all 42 unique stages of travel. That too is the book of our lives that we have to continuously be conscious of and study from, gaining from each journey in the process.

Reflecting this onto the current three weeks of mourning, we have to remember that just as the Beis HaMikdash was destroyed due to baseless hatred, so too will it be rebuilt with mountains of love and kindness. A very practical and powerful way to do this is by focusing on the fact that each of us are on our own unique journey in life. When seeing others looking or acting differently, we have to remember to replace contempt with compassion, and division with understanding.

Reb Moshe Leib Sassover would say when you see another Yid doing something wrong, think about how you would rationalize the act if you were the one doing it. He's coming late to shachris, running through the davening as if someone is chasing him. Sometimes you do the same and its fine because... add your very well meaning excuses. Then take all those thoughts and place it kindly on your brother and look at him in a positive light.

In shul one day someone noticed a middle-eastern looking collector davening nearby. The disturbing thing was that although he was dressed as a religious Jew, the man was holding the siddur upside down, seemingly making believe like he was davening from it. Later that day when this same fellow showed up at his office asking for money, he took the liberty to ask him – "Are you Jewish? I saw you in shul today but it looked like you didn't even know which way the Hebrew language faces?"

The sweet yid smiled and said, "I'll explain. I grew up in Yemen many years ago. Although we did have a cheder that I merited to attend, due to the poverty there, we had but one sefer in each class to learn from. The children sat in a circle around the Rebbi who would point to each letter of the aleph beis and teach from his desk. Those on the sides learnt the aleph beis sideways and those sitting across from him learnt it upside down. I was one of those across from him and therefore I have a much easier time reading the siddur upside down, being that for me it is right side up!"

We really never know where another person comes from and where they are going. Therefore let's focus on seeing only the good in every Jew and try to learn from our own journeys to bring people together in unity and love, rebuilding the Beis HaMikdash with great compassion, speedily in our days, Amen!

Have an incredible Shabbos!...

החיוב לצפות ולהאמין בביאת המשיח ובגאולה (ב)

הרב מאיר שולביץ שליט"א

המשך המאמר משבוע שעבר

ד. עוד מהדברים שמביאים את הגאולה: התפלה בבקשת הגאולה נצרכת מאוד לגאולה. ראה מה שפי' המהרי"ק עה"פ בישיעה כ"א אמר שומר אתא בוקר וגם לילה אם תבעיון בעיון, ופי' כבר עברו הגלויות אם רצונכם להגאל בקשו רחמים לפני. החפץ חיים כתב שבכל תפלה ותפלה אנו מתפללים לה' (יש ז' ברכות בענינים הללו) שישלח לנו משיח צדקנו במהרה ושיבנה בית המקדש במהרה בימינו. **התפלות בימים הנוראים רק על בקשת דבר זה שיתגלה כבודו.** כבר הגר"ח מוואלז'ין [בדרשה לער"ה] אמר שאם היינו מתפללים להביא השכינה ושיתגלה כבודו יתברך בגאולה השלימה כבר היינו נגאלים אלא שאנו מתפללים רק על מצבינו הגשמי. וראה בסידור הגר"א לר"י מלצאן שכתב הביטה וראה איך תקנו קדמונינו תפלת ר"ה שנתקנה רק על בקשת כבוד השכינה שיתגלה כבודו ותראה מלכותו, כי הלא לנו להקהל ולעמוד על נפשינו ביום הדין הגדול והנורא הזה לבקש סליחה ומחילה וחיים ומזון ובנים כי מי לא נפקד כהיום הזה, אך הענין כמש"כ בזוהר 'ויהי היום' דא יומא דדינא יומא דר"ה 'ויבואו בני האלוקים להתיצב על ה' וודאי למיתבע עלבוניה, דהא כולו צווחי 'הב לן חיי' 'הב לן מזוני' 'הב לנו סליחה וכפרה', ואין איש שם על לב לבקש על עלבוניה דמאריה ושמו המחולל בגוים כמה דאת אמר 'כי יד על כס יה' ועיי"ש שהאריך בחובה זו. וראה עוד מש"כ היעב"ץ בסידור בית יעקב [אחרי הל' ת"ב] וז"ל **אלמלא לא היה אלא עוון זה בידינו שאין מתאבלין על ירושלים כראוי, די להאריך גלותינו.** וכתב שם עוד שכל הסבל וקושי הגלויות זהו רק מחמת ענין זה שלא מצפים לגאולה.

ה. החיוב לצפות ולהאמין שיבוא בכל יום ובכל רגע. אמרו בגמ' סנהדרין צ"ע"ב תיפח עצמן של מחשבי קיצין, שהיו אומרים: כיון שהגיע הקץ ולא בא שוב אינו בא. אלא חכה לו, שנאמר אם יתמהמה חכה לו. ועוד בגמ' איתא שם אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: שמא תאמר אנו מחכין והוא אינו מחכה, תלמוד לומר 'ולכן יחכה ה' לחננכם ולכן ירום לרחמכם'. וכי מאחר שאנו מחכים והוא מחכה, מי מעכב? - מדת הדין מעכבת, וכי מאחר שמדת הדין מעכבת, אנו למה מחכין? - לקבל שכר, שנאמר "אשרי כל חוכי לו". וראה בבית אלוקים למבי"ט בשער היסודות פ"נ שכתב כי מה שלא הוגבל זמנו יכול להיות בכל זמן בין קרוב או רחוק, והבלתי מאמין לזמן קרוב ג"כ לא יאמין לזמן רחוק, וגם אם יגביל לו זמן בעבור הזמן אשר גבל תמעט אמונתו לעתיד, וכן אם יגביל לו זמן לא יאמין ביאתו קודם הזמן ההוא, ואם בזמן שהגביל לו כפי דעתו לא בא - לא יאמין ביאתו לזמן שאינו מוגבל לו כפי דעתו, ולכן האמונה היא שלא יחשוב שיתאחר. החפץ חיים בספרו שם עולם ח"ב פרק יב כתב שבזמננו יותר יש לצפות למשיח שיבוא. כי הנה ידוע מה שכתב הגר"א ז"ל שכל ימי הגלות דומה להריון, והסוף דומה לחבלי לידה [וזהו מה שקראו בגמרא (שבת ק"ח). חבלי משיח, ופירש שם רש"י לשון חבלי יולדה] ובחבלי לידה ידוע שאם נזדמן אשה המקשה לילד, בעת שהקישווי נתגבר עליה הרבה עד שאין בכוחה לסבול, תנחם אותה המילדת כי עתה לא ימשך עוד מכאובה, ותאמר לה אל תיראי כי זה סימן שקרוב הוא ללידה. כן הוא ממש בדבר הזה, כל זמן שלא נתגברו כל כך רוב המצוקות, אנו יכולין לחשוב כי ימשך ההריון עוד הרבה זמנים, אבל כעת שהמצוקות נתגברו כל כך שאי אפשר לסבול עוד, בודאי יש לצפות להשם יתברך שיגלה קץ ישועה בזמן קרוב, וכמו שאמרו חז"ל אם ראית צרות מושכות ובאות כנהר חכה לו, שנאמר כי יבא כנהר צר חכה לו.

החפץ חיים בספרו צפית לישועה פ"א כתב ששני סוגי האנשים שימצאו בעת האחרונה, שניהם יקרבו את הגאולה,

אלה במעשיהם הטובים וגודל המצוקות שהם סובלים, ואלה במעשיהם אשר לא טובים. ומובן הדבר, כי טוב יותר לאדם להיות מהטובים ולא מהרעים.

בעתה ואחישנה. בגמ' [סנהדרין צח,א] מבואר שיש שני מצבים של גאולה, אם זכו - אחישנה, לא זכו - יהיה בעתה. וראה בשו"ת חתם סופר ח"ו סימן צח שהביא מהפליתי סוף ק"י ששני הזמנים הללו, היינו שאם זהו בעתה אז יש את כל ההלכות והסדרים [דהיינו שקודם יבוא משיח בן יוסף ואח"כ משיח בן דוד, וכן שאלוהו יבוא קודם לבשר על הגאולה] אבל אם הגאולה תהיה באחישנה יכול להיות תמיד בכל רגע ממש. וכמו"כ ראה בכלי חמדה שמיני שהביא מהכו"פ חילוק זה והוסיף לבאר את ה'הרחמן' שאומרים בברית מתחילה 'הרחמן הוא ישלח משיח הולך תמים' ואח"כ 'הרחמן הוא ישלח לנו כהן צדק' ולפי"ז אתי שפיר שמקודם אנו מתפללין על הגאולה דאחישנה ואז יבוא המשיח בלי בשורת אליהו הנביא מקודם, ואח"כ מתפללין אם לא נזכה לזה שיהיה יבוא אליהו לבשר לנו.

הח"ח כתב בספרו שם עולם חלק ב פרק יג אנו צריכין לצפות להשם יתברך שיחיש לנו העת והזמן באיזו עצה שיש לו לזה, אם על ידי רוב הצרות והמצוקות או שאר איזה עצה. ונוכל לומר שעל זה רמז הכתוב אני ה' בעתה אחישנה, רוצה לומר העת של בעתה גופא, אחישנה. עוד בכתבי הרמב"ן בדרשה עה"פ הנה ישכיל עבדי "כי המשיח יבוא בתשובה מיד ואם לאו יתאחר עד הקץ שבא עליו בשבועה".

זמנים אחרים מסוגלים. בשביעית: ראה ירושלמי ברכות פ"ב דף ד א"ר אחא מפני מה התקינו גואל ישראל ברכה שביעית ללמדך שאין ישראל נגאלין אלא בשביעית. בשבת: ירושלמי תענית פ"א ה"ה: שאין ישראל נגאלין אלא בשבת ה"ד בשובה ונחת תושעון.

א. צורת הגאולה - בפתאומיות. ראה בספר אור יחזקאל אמונה עמ' רצ שהביא מרס"ג מאמר ח' שביאת הגואל תהא דוגמת יציאת מצרים, וכשם שיציאת מצרים היתה בפתאומיות ללא הכנה מוקדמת שהיו ישראל באמצע עבודתן ובאו משה ואהרן ובשרו על הגאולה כך גם תהיה צורת הגאולה האחרונה

ראה אגרו"מ או"ח ה' ס"ח שביאר נבואת מלאכי (ג', א') אשר פתאם יבא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים, שיש לפרש, אף כשליכא רמז, דהרי עברו כל הקיצים שאמרו אף גדולי עולם, וא"כ בכל יום שיבא הוא פתאום. שהרי לא ידוע שום טעם על עדיפות היום מהקודמים, שלכן מצד אמונתנו הטהורה יכול לבא בכל רגע ורגע.

דוגמא מוחשית לצורה שיהיה בפתאום. ראה בספר הצדיק ר' זונדל מסלנט עמ' יח בשם הרה"ג ר' נתן פרינדלנד ששמע מפי מלמד אחד בשם הגר"ח מוואלז'ין שכן יהיה ביאת המשיח "היינו כמו שהוא יושב בחדרו יחידי ולומד ותכנס הרבנית פתאום ותאמר אי חיים אתה יושב פה ולומד והלא משיח בא, אז יתבהל וירוק ג"פ ויאמר לה 'מי הגיד לך' ותאמר לי 'צא החוצה וראה! כי לא נשארו אף הטף בערש בעיר כי כולם יצאו לקראת משיח' כך צייר הגר"ח איך יהיה ביאת המשיח כמו שנאמר 'פתאום יבוא להיכלו' (מלאכי ג') וגם בגאולה העתידה זה יהיה בפתאום.

ז. מטרת הגאולה והציפיה לימות המשיח. שיתגלה כבודו ויהיה ה' למלך על כל הארץ ויהיה שמו וכסאו שלמים. ראה שיר השירים רבה פרשה ב עת הזמיר הגיע, הגיע זמנן של ישראל

ויכפר על חטאתינו למען שמו. אם כן, השירה הזאת הבטחה מבוארת בגאולה העתידה על כרחן של מינין. [ויל"ע במש"כ הר"מ פ"ז מהל" תשובה ואין ישראל נגאלין אלא בזכות התשובה, והא לכאורה הרי אי"ז תלוי בתשובה, ובאמת דמסיים הרמב"ם וכבר הבטיחנו שאין ישראל נגאלין אלא בזכות התשובה ודו"ק].

גם הלשם בספרו הקדוש ש"ו פ"ט "התקוה העתידה דכל חמדת ישראל שהם הייעודים האחרונים דימות המשיח וחי העוה"ב הנה תלויים בברית ולא בזכות והוא ברית אבות וישראל והברית לא תופר לעולם, ומפורש בתורה בסוף קללות דתו"כ וכו' ואותו ברית כרותה גם לכל יחיד ויחיד כמש"כ הגר"א בפרשת נצבי"ם.

ט. מהזכויות שבזכותם נגאלין.

בזכות השבת: במדרש ויקרא רבה פרשה ג תדע לך שכן שאין ישראל נגאלין אלא בזכות שבת שנא' (ישעיה ל) בשובה נחת תושעון, א"ר יעקב בר קורשוי טוב מלא כף נחת זה העולם הבא ממלא חפנים עמל זה העוה"ז.

בזכות שיהיו באגודה אחת: ראה תנחומא נצבים בנוהג שבעולם אם נוטל אדם אגודה של קנים שמא יכול לשברם בבת אחת ואלו נוטל אחת אחת אפילו תינוק משרבן, וכן את מוצא שאין ישראל נגאלין עד שיהיו כולן אגודה אחת שנאמר (ירמיה ג) בימים ההמה ובעת ההיא נאם ה' יבואו בני ישראל ובני יהודה יחדו וגו', כשהן אגודים מקבלין פני שכניה.

בזכות ה' דברים: ראה מדרש תהלים מזמור קו וירא בצר להם בשמעו את רינתם. אמר ר' אלעזר אין ישראל נגאלין אלא מתוך חמשה דברים, מתוך צרה, ומתוך תפלה, ומתוך זכות אבות, ומתוך תשובה, ומתוך הקץ.

אין ישראל נגאלין אלא מתוך צרה: בפסיקתא זוטרתא דברים פרשת ואתחנן בצר לך ומצאוך, אין ישראל נגאלין אלא מתוך צרה. באחרית הימים. יעקב אומר (בראשית מט) באחרית הימים. ואחריו משה ואחריו כל הנביאים למען תתקוה ותוחלת לישראל לחכות ולקוות עתי הגאולה. וראה בגר"א עה"פ וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה, שכל הפרשה מרמזת על הגאולה העתידה שבזמן הגאולה יהיו הערב רב מנהיגין וכמאמרם בפרק חלק על עקבתא דמשיחא והן בבחינת 'השפחות וילדיהן ראשונה', ולאה וילדיה אלו המון בית ישראל ינהרו אחריהם ויהיו במדרגה שניה, 'זאת רחל ואת יוסף אחרונים' אלו הת"ח שיהיו שפלים ונבזים יותר מכל במדרגה התחתונה - ואין לך צרה גדולה מזו.

אין ישראל נגאלין אלא בזכות שתובעין לגאולה: ראה בשבולי הלקט סימן קנו ואמר מר שאין ישראל נגאלין עד שיחזרו ויתבעו שלשתן שנאמר ואחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' אלהיהם זו מלכות שמים ואת דוד מלכם זו מלכות בית דוד ונהרו אל ה'.

אין ישראל נגאלין אלא בזכות הצדקה: ראה בחינוך מצוה תעט ואין ישראל נגאלין אלא בזכות הצדקה, שנאמר [שם א', כ"ז] ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה וברמב"ם הלכות מתנות עניים פרק י הלכה א.

בזכות התשובה: ראה רמב"ם הלכות תשובה פרק ז הלכה ה' כל הנביאים כולן צוו על התשובה ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה, וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן ומיד הן נגאלין שנאמר והיה כי יבאו עליך כל הדברים וגו' ושבת עד ה' אלהיך ושב ה' אלהיך וגו'...

להגאל, הגיע זמנה של ערלה להזמר, הגיע זמנה של מלכות כותים שתכלה, הגיע זמנה של מלכות שמים שתגלה, שנאמר והיה ה' למלך על כל הארץ, וקול התור נשמע בארצנו, איזה זה, זה קולו של מלך המשיח המכריז ואומר מה נאוו על ההרים רגלי מבשר, ובמדרש תנחומא תצוה סימן י: וכן כתיב והאלילים כליל יחלוף, אותה שעה 'ונשגב ה' לבדו ביום ההוא' וכן 'ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו', ובאותה שעה 'והיתה לה' המלוכה' וכתב והיה ה' למלך וגו', וראה שו"ת דרכי נועם (מראשוני האחרונים, או"ח סימן יא) שמבאר נוסח הקדיש 'ויצמח פורקניה' שזה יהיה בזמן הגאולה אנו מתפללים שיצמיח הפורקן והגאולה שיתגדל שמו יתברך בעולם לא לתועלתנו כ"א לכבוד שמו הגדול שיתגדל ויתקדש וכו'. וראה עוד ברמב"ם הלכות מלכים פרק יא הלכה א המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה, ובונה המקדש ומקבץ נדחי ישראל, וחוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם, מקריבין קרבנות, ועושין שמטין ויובלות ככל מצותה האמורה בתורה ע"כ. והדברים הללו הם התכלית בביאת המשיח.

מעלתם של ישראל בימי ביאת המשיח. יהיה גילוי כבודו יתברך כמו שהיה ביציאת מצרים וכדכתיב 'וכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות' ובלשם בדע"ה ח"ב דרוש ה' לעתיד יתגלה אורו ית' בגילוי עצום וכמו שהיה ביצי"מ וכו'.

וגם שיהיו פנויין ללמוד תורה. עיין היטב ברמב"ם סוף הל' מלכים פ"ב ה"ד שכתב: לא נתאוו החכמים והנביאים ימות המשיח, לא כדי שישלטו על כל העולם, ולא כדי שירדו בעכו"ם, ולא כדי שינשאו אותם העמים, ולא כדי לאכול ולשתות ולשמוח, אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה, ולא יהיה להם נוגש ומבטל, כדי שיזכו לחיי העולם הבא.

ועוד שכולם יזכו למדרגת נבואה. ראה בהגר"א באדרת אליהו דברים לד א שהראה ה' למשה את כל הנביאים וימות המשיח שכולם יהיו נביאים. אבל כבר כתב החפץ חיים שבימות המשיח לא תהיה דרגת כולם שווה. וז"ל עוד יש לדעת, שאף אותם שיזכו לביאת המשיח, לא תהיה דרגת כולם שווה, אלא תהיה כפי מה שהכינו את עצמם קודם לכן, כמידת הכנתם כך יזכו בימות המשיח, וכמו שלעולם הבא אין הדרגה של כולם שווה אלא כל אחד זוכה לפי מה שהכין לעצמו, כך בימות המשיח. ויש לנו לזכור את דברי זכריה הנביא על אחרית הימים - "והיה בכל הארץ נאום ה' פי שנים בה יכרתו יגועו והשלישית יותר בה, והבאתי את השלשית באש וצרפתים כצרוף את הכסף ובחנתים כבחן את הזהב, הוא יקרא בשמי ואני אענה אותו אמרתי עמי הוא והוא יאמר ה' אלקי" (זכריה יג):

עוד יתגלה מעלת התורה בזמן ההוא. ראה מש"כ הגר"א בישעיה עה"פ 'והיה באחרית הימים וכתתו חרבותם לעתים וגו' והרמז בזה שע"י מה שיעמדו זרים ויעשו מלאכתם הגופנית, יכינו ישראל לבבם לשלמות בתורה. ראה בית הלוי פר' בא, וברש"י שה"ש עה"פ טובים דודיק מין.

ח. ביאת הגואל אינה תלויה במעשים טובים. דברים אלו מפורשים ברמב"ן [האזינו] שכתב והנה אין בשירה הזאת תנאי בתשובה ועבודה, רק היא שטר עדות שנעשה הרעות ונוכל, ושהוא יתברך יעשה בנו בתוכחות חימה, אבל לא ישבית זכרנו, וישוב ויתנחם ויפרע מן האויבים בחרבו הקשה והגדולה והחזקה,

דיני תשעת הימים

הרב משה נאומבורג שליט"א

כיבוס בגדים ולבישת בגדים מכובסים

טעם איסור כיבוס

באיסור כיבוס נאמרו שני דינים א. לכבס, דהינו שפעולת כיבוס אסורה ב. לבישת בגדים מכובסים, דהינו שיש איסור ללבוש בגדים מכובסים שהם נקיים.

וכן פסק השו"ע (תקנא, ג) שבוע שחל בו תשעה באב, אסורים לספר ולכבס, אפילו אינו רוצה ללבושו עתה אלא להניחו לאחר ט' באב, ואפילו אין לו אלא חלוק אחד, אסור; וכן המכובסים מקודם, בין ללבוש בין להציע בהם המטה; ואפי' מטפחות הידים והשלחן, אסור.

לבישת בגדים מכובסים

מקור לדין זה מצינו בהלכות אבלות (ס' שפט), והוא ע"פ דברי הגמ' במו"ק (טו.) שאומרת שאבל אסור בתכבוס, דכתיב (שמואל ב' יד) "וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה ויאמר אליה התאבלי נא ולבשי נא בגדי אבל". וכתב הרמב"ן שעיקר האיסור הוא לבישת בגדים מכובסים.

ולכך גם אם פעולת הכיבוס נעשתה קודם תשעת הימים אסור, היות והאיסור הוא בעצם לבישת בגד מכובס, דהינו שלא יעלה על גוף האדם בגד שהוא מכובס.

איזה בגדים בכלל האיסור

כתב השו"ע (תקנא, ג) שבכלל האיסור של לבישת בגדים מכובסים הם גם א. סדינים שמציעים בהם את המיטה ב. מטפחות הידים דהיינו מגבות ג. מפות שולחן.

ומקור הדברים הוא מדברי הר"ן שהוכיח כן מדברי הגמ' בתענית (כט:). שאומרת שהכובסים של בית רב היו בטלים ממלאכתם, ואם נאמר שרק בגדים אסור לכבס אבל מצעים ומגבות מותר, למה היו בטלים הרי יש להם מה לכבס.

איסור מלאכת הכיבוס

מלבד האיסור של לבישת בגד מכובס, יש איסור על מלאכת הכיבוס, ולכך גם אם מטרת הכיבוס הוא כדי ללבוש אחר תשעת הימים אסור, היות ועושה כאן מלאכה שנאסרה, וכשם שאבל אסור במלאכה זו גם אנו בימים אלו כדין אבליים ואסורים במלאכת הכיבוס, וכך כתב הש"ך (שפט ז), והטעם בזה כתב הלבוש (ס' שפ) שהוא כדי לא יסיח דעת מהאבלות.

לבישת בגדים מכובסים לכבוד שבת

כתב הרמ"א וכן לכבוד שבת לובשים כלי פשתן ומציעין לבנים כמו בשאר שבתות, בדברי הרמ"א מבואר שלכבוד שבת, אין איסור של לבישת בגד מכובס, וכן כתב שמציעין לבנים, וכתב המשנ"ב (ס"ק לג) שכונת הרמ"א על מפות השולחן שמותר מפה מכובסת, אבל להחליף מצעים נהגו בזה איסור.

בגדי קטנים

כתב השו"ע אסור לגדולים לספר לקטנים ולכבס כסותם בשבת שחל תשעה באב להיות בתוכה. הגה: מיהו בגדים שמלפפין בהם הקטנים לגמרי, שמוציאים בהם ריעי ומשתיינין בהם, הני ודאי משרא שרי; ואפילו בגדי שאר קטנים נוהגים להקל.

מבואר שגם קטנים בכלל האיסור של בגד מכובס. וכפי שהתבאר

במאמרים הקודמים הטעם שגם קטנים בכלל זה הינו או משום חינוך או משום הרואים שיראו את האבלות בהם ויצטערו.

ומבואר עוד בדברי הרמ"א שבגדי קטנים שמתלכלכים תדיר מותר בכיבוס, ועוד הוסיף אח"כ וה"ה שכל הבגדים בכלל משמע להתר גם בגדי קטנים שלא מתלכלכים תדיר, וכך כתב הפרמ"ג (א"א ס"ק לט)

ובלבוש כתב שרק בגדי קטנים בגיל בני ב' וג', אבל ג' וד' לא הרי שסבר שדווקא קטנים ממש אבל יותר מזה לא.

ועדיף לכבס כמה ביחד מאשר כל אחד בנפרד היות וכך מתעסק פעמים רבות ומסיח דעתו מהאבלות.

בגדי זיעה

הגמ' מונה בגדי זיעה לבגדי פשתן, וכפי המבואר בגדי זיעה הם כל סוגי הבגדים שקרובים לבוש, ובכללם לבנים גופיות גרבים וכל כיו"ב.

בגמ' בתענית מבואר שכלי פשתן מותר לכבסן, ונאמרו כמה טעמים בראשונים א. הרא"ש כתב שהטעם משום שלא מקפידים לכבסם יפה היות והם קרובים לבוש ומתלכלכים מיד מפני הזיעה. דהינו שגם שמכבס אותם הן מיד מתלכלכים ואין משמעות לבגד כזה שהוא מכובס. ולפי טעם זה גם אם הם חדשים יהיה מותר היות ואין משמעות לחידושן, מכיון שתיכף ומיד לא יהיה ניכר חידושן.

הרמב"ן (תורת האדם ענין אבלות, אות סט) כתב שטעם ההתר הוא כיון שכל מטרת הכיבוס הוא כדי לנקות את הבגד מזיעה ולכלוך ובגד פשתן ישן הוא מלוכלך מאוד בטינוף וזיעה וללא יעזור לו הכיבוס, וכתב שכל זה הוא בבגד ישן אבל חדש, שלא התלכלך עדיין כך, מועיל לו הכיבוס.

ולאור האמור הרי שכיום גם בגדי זיעה מתכבסים יפה והכיבוס מוציא מהם את כף הזיעה והלכלוך, לכך לפי הטעם הזה אסור, ואילו לפי הטעם שבגדי פשתן מתלכלכים מיד היה מקום להתיר כל בגדי זיעה ובכללם לבנים וגופיות גרבים וכל כיו"ב, אולם כבר כתב השו"ע שגם בבגדי פשתן יש להחמיר, ולפי"ז הרי שיש לאסור להחליף בגדי זיעה בימים אלו, או שיכניס קודם כפי האמור לקמן.

אולם כתב בהליכות שלמה (פי"ד יב) שאם מניעת החלפתם גורמת קושי רב מותר להחליפם. ויש שנהגו מחמת דברי השו"ע הנ"ל לפני לבישתם לזרוק אותם על הריצפה כדי שיאבד מחידושן, וגם במי שחלק וסבר שאין היתר ללבוש בגדים שנזרקו על הריצפה, בבגדים אלו - שיש שהתירום גם כשהם מכובסים - יועיל לזרוק אותם לריצפה וללבושם.

מה נחשב למכובס

בהלכות הנוגעות לתשעה הימים אין גדרים ברורים מה נחשב כמכובס, ויש שלמדו מדיני אבלות, ושם כתב הרמ"א (שפט, א) ז"ל ואם לבשו אדם אחר רק **שעה אחת** די בכך, הרי שמבואר בדברי הרמ"א שאם כבר לבש אותם קודם לכן ובא ללבושם שוב כבר לא נחשב למכובס ומותר

שיעור זמן הליבשה

הנה הרמ"א כתב שעה אחת, ובש"ך (ס"ק ד) כתב על דברי הרמ"א שאמר שעה אחת ז"ל כלומר זמן מה, ויש לציין שכפי המבואר

העברת כתם מעל גבי הבגדים

מותר להעביר כתם מע"ג הבגד עם מטלית לחה שאין זה בכלל כיבוס, היתר זה נאמר גם בחול המועד, הרי שפעולה זו אינה בכלל כיבוס.

שטיפת הבית

יש שרצו לומר ששטיפה דומה לכיבוס, וכשם שכיבוס נאסר מחמת שלא יסיחו דעת מהאבלות ה"ה שטיפה, אולם יש שהקלו בזה גם ביום חול, ולכבוד שבת יש שהתירו, אלא שיש שהמעיטו בחומרי הניקוי כגון בפוליש וכיו"ב.

ובשו"ת שלמת חיים (ס' שלב) כתב ראוי למאן דאפשר ליה להחמיר בחומרת האי גאון (הגר"ש סלנט) זצלה"ה שבעש"ק חזון לא ירחצו הריצפה כ"כ בטוב.

צחצוח נעלים

יש שרצו לומר שהשחרת נעלים היא כמו כיבוס, ובאורחות רבינו הביא בשם מרן הקה"י שהסתפק בזה, והמנהג להקל בזה לכבוד שבת.

נטילת ציפורנים

לענין אבלות בגמ' במו"ק (יח.) נחלקו האמוראים בזה, ולענין תשעת הימים לא הוזכר דין זה בגמ', אולם מצינו שנחלקו בזה הפוסקים, דעת הט"ז (ס"ק יג) לאסור, ואילו דעת המגן אברהם (ס"ק יא) להתיר, ובמשנ"ב הכריע שלצורך מצוה, וכן לכבוד שבת מותר ואפי' בשבת שחל בו תשעה באב...

שם מדובר שאחר לבש ויתכן לומר שדווקא אם אחר לבש מהני השיעור הזה, היות ופשוט שאדם מקפיד בזיעת חבריו יותר מזיעת עצמו.

וביוסף אומץ כתב והנהוגים להלביש לאדם אחר רגע אחד ופושטין אותו תיכף הוא איסור גמור, והיוצא מן הדברים שם שבעי לבישה שיהיה ניכר שלבשו בגד זה ולא יהיה את הנאה של בגד מכוסה.

ובבן איש חי פר' דברים (אות ו) כתב ז"ל ובמקומות שיש חום הרבה בזמן זה שמזיעין הרבה ומוכרחים להחליף הכתונת ובפרט הנשים, כיצד יעשה, ילבש קודם שבת את הכתונת המכוססת שיש לו שיעור שעה אחת ויפשטנה, ויצניענה ללבשה אחר שבת בתוך שבוע זה שחל בו ט"ב.

לזרוק את הבגד על הריצפה

ובספר דברי סופרים הביא מענה לשון למהר"ש לובלין שכתב שאם מניח את הבגד על **קרקע עולם שעה אחת** חשיב שאינו מכוסה כבר, ובנוסח אחר לא כתב 'שעה אחת', ומבואר שיש היתר של הנחת בגד על הריצפה, אבל כתב שם 'קרקע עולם' והיה נראה לומר שדוקא סוג קרקע של רחוב ולא על מרצפות של בית.

ובעצם קולא זו יש לעיין שלא נכתבה בהל' תשעת הימים וכן בהל' אבלות לא נכתב בשו"ע ונו"כ, ויש שלא סמכו על קולא זו, וכן מבואר בהליכות שלמה (שם, הע' 45), ויש שלא התירו היות ויכול לטרוח וללבוש את הבגדים קודם לכך ע"י לבישה ניכרת ולמה להקל עליו להניח על הריצפה בזמן שיכול ללבוש את הבגדים קודם.

ולכך יש שכתבו שאם כבר הגיע ערב תשעת הימים וזה מה שנותר לו לעשות אולי בכך יש להקל אבל לכתחילה ודאי שאין להתיר לו לעשות כך.

THE DEPTH BEHIND THE JOURNEY

Rabbi Yaakov Klein

The Degel Machaneh Ephraim notes that whereas the opening verse in our parsha, "These are the journeys of the b'nei Yisrael who started out from the land of Egypt, in accordance with their troops, in the charge of Moses and Aaron" does not reference Hashem's guiding these travels, the second verse, "And Moshe recorded the starting points of their various marches as directed by Hashem" does. Why is the all-important detail of these journeys being in accordance with the will of Hashem omitted from the first pasuk and only included in the second? The tzaddik answers with the following.

As the Chassidic masters revealed in their works, the travels of the Jewish nation in the desert were founded upon the deepest secrets of creation. Each leg of their odyssey was paving the path for all future generations to come. However, the B'nei Yisrael were not aware of these secrets. They traveled with simplicity, following the bidding of Moshe. Although they were unsure of the purpose of the circuitous route they were taking, they plodded in on with faith that there was a deeper meaning to their journey. Moshe Rabbeinu was the only one who was privy to the secrets, the aspect of "Al pi

Hashem" which served as the foundation for these challenges. He alone was aware of what was being accomplished in the difficult travels of the Jewish nation.

The Degel explains that because the Jewish nation wasn't aware of the secrets of their mission, the first verse, in which the b'nei Yisrael are mentioned, does not make reference to the aspect of "al pi Hashem" – the hidden agenda of their odyssey. However, the second verse, in which only Moshe Rabbeinu, who understood these secrets, is mentioned, does indeed refer to Hashem's directing these paths and the hidden reasons He had for doing so.

The tzaddikim explain that each individual Jew must similarly undergo 42 travels in his or her own spiritual life. While many of these journeys may seem difficult, arduous, and even meaningless, they are founded upon the deepest secrets of creation which touch the core of our particular soul's mission in the world. It is helpful to remember that although we may not be privy to the deeper meaning of these travels, the true tzaddikim, who are an aspect of "Moshe Rabbeinu", are indeed able to guide us based on their deep and abiding wisdom...

אלה מסעי קהילת ראש הגבעה

הרב נחום יוסף נחם שליט"א

א. בתחילת פרשתנו, אנו מוצאים את משה רבנו ע"ה כותב ע"פ ה' את מסעי בני ישראל לצבאותם, את "מוצאיהם למסעיהם" ואת "מסעיהם למוצאיהם".

מ"ב מסעות, על כל המתרחש בהן, כולל אירועים אשר עיצבו את העם והותירו חותם בדרכו של העם היהודי, אשר אלפי שנים לאחר מכן – חזר לנדוד בארץ צייה ועיף, בארץ תלאובות, והפעם – כעם המגורש מביתו ונחלתו. לא כעם מאוחד, סביב משכן אחד ורועה אחד, כי אם כעם מפוזר ומפורד, הפוסע במדבר העמים, בנתיבים שונים ובמסלולים מיוחדים, בינות לארצות גויים ותחת עול מלכי לאומים, שבט – שבט ונתיב גלותו האישי, הייחודי.

אמנם, אף במסעו הראשון כעם אחד, מגובש ומלוכד על שנים עשר שבטיו לדגליהם, למדים אנו כי הוצרך משה, לסכם את רשימת המסעות, וזאת למען צאן מרעיתו, אשר עליהם לסקור את רשימת החניות, ולסכם את לקחיהן.

וכן, מתוארים הדברים במדרש תנחומא (הובא ברש"י): "משל למה הדבר דומה, למלך שהיה בנו חולה, הוליכו למקום אחר לרפואתו, כיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות ואמר לו: כן ישנו, כן הוקרנו, כן חששת את ראשך. כך אמר לו הקב"ה למשה: מנה להם כל המקומות היכן הכעיסוני, לכך נאמר אלה מסעי בני ישראל". הרי כן דין וחשבון, המחייב הפנמה לדורות של חטאי המדבר (וזהו בכלל הציווי "זכור – אל תשכח, את אשר הקצפת את ה' אלוך במדבר").

ב. מאידך, מצאנו בעניין זה עוד דברים אחדים, המחייבים אף הם בחינה ועיון, אשר תולדתם חיזוק שמירת התורה והמצוות, אמנם מזווית מעט אחרת: "אמר להם הקב"ה לישראל: בני! היזהרו במצוותי ושמרו את התורה, וראו כמה נסים ונפלאות עשיתי לכם משעה שיצאתם ממצרים והפלתי שונאיכם והעברתי אתכם בים והפלתי פחד ורעדה באויביכם, שנאמר 'אז נבהלו אלופי אדום', והשמדתי את האמורי וסיוחן ועוג, וכל ארבעים שנה שהייתם במדבר לא הנחתי אתכם אפילו שעה אחת. כמה שונאים באו עליכם ולא הנחתי אתכם לברוח, וכמה נחשים ועקרבים הרגתי מפניכם, שנאמר 'המוליכך במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב', ולא הנחתי אותם להזיק אתכם, לפיכך אמר הקב"ה למשה: כתוב את המסעות שנסעו ישראל במדבר, כדי שידעו כמה ניסים עשיתי איתם בכל מסע ומסע".

הרי כאן תביעה נוקבת להתבוננות בנדודי העבר, להשכיל לחזות בניסים המלווים כל מסע ומסע, להעמיק חקר בנפלאותיו הנשקפות על פני הישימון, בארץ עיפה ומליחה, אשר נתנה ה' למוצאי מים, בהיותה נדבך נוסף בבנין קומתו של עם ישראל.

ג. אותם ניסים, אינם לשעה, כי אם לדורות הם עומדים, סמוכים לעד לעולם, כולל ימינו! אף אנו – כמובן – מצווים להתבונן בכל אותם אותות ומופתים, אשר שררו במדבר במשך ארבעים שנה, לאו דווקא רק בניסים המפורסמים – דוגמת קריעת ים סוף וענני הכבוד – אשר זוכים לציון משל עצמם, בלוח השנה, בימי שמחתנו ובמועדינו, אלא בכלל הניסים, אף אלו המודגשים פחות (יחסית). ומתוך אותם ניסים – הבאים ומתחלפים – במהלך שנות אותו הדור, אדם מודה ומכיר בנס המרכזי והממושך ביותר (עיין בזה במורה נבוכים ח"ג פ"ג) – שהות עם שלם, מעל כ-2 מליון איש, במדבר גדול ונורא, למשך ארבעה עשורים, וזאת כאשר הם אוכלים לחם אבירים, וניזונים מדגן שמיים, ע"י ה' אלוקי השמיים, אשר עשה את הים ואת היבשה!

אף מבחינת המדבר עצמו, אין מדובר באירוע חד פעמי, אלא חותמת נצחית הוטבעה באותם מקומות אשר שימשו לחניה ומסע, וכך אנו למדים מדברי מדרש רבה: "אלה מסעי". למה זכו

ליכתב בתורה כל המסעות האלו? על שקבלו את ישראל ועתיד הקדוש ברוך הוא ליתן שכר דכתיב (ישעיה לה) "ישושם מדבר וציה, ותגל ערבה ותפרח כחבצלת. פרוח תפרח ותגל ערבה" וגו'. ומה מדבר, על שקבל ישראל – כך, המקבל תלמידי חכמים לתוך ביתו על אחת כמה וכמה! אתה מוצא, עתיד המדבר להיות ישוב – והישוב עתיד להיות מדבר. ומנין שעתיד הישוב להיות מדבר? שנאמר (מלאכי א) "ואת עשו שנאתי, ואשים את הריו שממה". ומנין שהמדבר עתיד להיות ישוב? שנאמר (ישעיה מא) "אשים מדבר לאגם מים". אתה מוצא שעכשיו – אין אילנות במדבר, ועתיד להיות שם (אילנות)! שנאמר (ישעיהו מ"א) אתן במדבר ארז שטה והדס. ועכשיו, אין דרך במדבר, שכולו חול. ועתיד להיות שם דרך, שנאמר (שם מג) אף אשים במדבר דרך, בישימון – נהרות" ואומר (ישעיהו לה) "והיה שם מסלול ודרך, ודרך הקדש יקרא לה. לא יעברנו טמא והוא למו הולך דרך ואוילים לא יתעו". וכאמור, נוכל להוסיף לקח מדברים אלו ולהשתמש בפרשת המדבר ומסעותיו ע"מ לחזק את אמונתנו בה', לידע ולהיוודע אשר אכן יראנו נפלאות כימי צאתנו ממצרים.

ד. מלבד פשוטם של דברים – אשר מורים לנו לחזק את אמונתנו ועבודת ה' שלנו כעם, מכוח התבוננות בפרשת המסעות – רואה בזה ה'שפת אמת' שיקוף לאדם עצמו, על תחנות חייו, ברגעי קושי, אשר בראשיתו מצער- ואף באחריתו, כאשר ישגה מאד, ויבואו שנות השבע, לעולם עליו לזכור ולשנן לעצמו את התחנות בחייו, אף את נקודות השפל, בהן פגש במסעו – האישי – הארוך. דוגמת יעקב אבינו ע"ה אשר בשובו מחוץ מזכיר בתפילתו: "כי במקלי עברתי את הירדן", וכל זאת – למען לא תזוח דעתו ולא ירום לבבו.

ה. כאשר מתבוננים במסעו של עם, מחד, ועורכים את ההקבלה, מאידך, אל היחיד במסעו הפרטי, דומה שאפשר למצוא בתוכם מסע מסוג נוסף – מסע של קהילה. לא רק העם, לא רק היחיד, אף קהילות בישראל ידעו – ויודעות – מסעות וטלטולים. אם היחיד זקוק למשכן – קבע, לבית, על אף שבכל מקום בו הוא נמצא – שם הוא, על רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו, נכונים הדברים שבעתיים ביחס ל'קהילה' אשר זקוקה לקביעות למען תשמור על אחדות פניה וגיבוש חבריה. **ניסיון קשה הוא להיטלטל – נקבוצה – ממקום למקום, ללא השלכת עוגן והנחת יתד במקום נאמן.** אמנם, משנתרגל להתבונן באותם ניסים, אשר שימשו מלווים נאמנים לאותם נדודים ומסעות, (אשר אירעו במקומות אשר הינם מספר שעות נסיעה מאיתנו), **נוכל אף אנו למצוא יד ה' המנחה את קהל עדתו, בינות למדבר סיני ו'מיצרי טיראן'** (ואפשר סימנא מילתא...). אם זה באחדות החברים לסייע בשעת מעבר בכל הדברים הטכניים והלוגיסטיים, בין במסר המעודד שלמרות הקשיים הקיומיים הרעיון והמסר – סביבו מתאחדים בני החבורה – חי וקיים, ואין המסעות השונים כי אם עדות לתוקפו של השלהבת אשר ממשיכה להעלות אורה, ועל חיבורם הפנימי של נושאייה להמשיך וללבות את אורה!

ו. בימים אלו, נוכל לקחת את מסע בני ישראל במדבר (ואף את המסע האישי או הקהילתי שצוינו לעיל) כמשל למסעו של העם בשנות גלותו, לזכור ימות עולם, להתבונן בשנות דור ודור, מה אירע לו בימי שיפלותו, עוניו ומרודו, החל מחורבן הבית. בגירושים השונים, בפרעות החוזרות ונשנות, בק.ג.ב ובאינקויזיציה, בת"ח ות"ט, בשואה, וזאת ע"מ להפיק ממסעות אלו את הלקח המצופה. בין בבחינת 'כאן הכעיסוני בניי' – ע"מ שנוכל לתקן את המעוות שבשלו בא הסער על אותו דור באותה תקופה, ובין בבחינת: גדול הרועה, אשר שומר על כבשתו השוכנת בדד, בין 70 זאבים! והי"ר שנזכה במהרה להתבונן ולחזות עין בעין בשוב ה' את שיבת ציון!...

אלה מסעי בני ישראל אשר יצאו מארץ מצרים לצבאתם ביד משה ואהרן:

להראות שהקב"ה לא הטריח את ישראל במסע

צא וחשוב שמונה מסעות מהר הר עד ערבות מואב, שבסוף ארבעים שנה באו להר ההר, שנאמר ויעל אהרן הכהן אל הר ההר (במדבר לג לח), נמצאו כל ל"ח שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות, להודיע צדקתו של הקדוש ברוך הוא שעשה עמהם, אעפ"י שהניעם במדבר ארבעים שנה, לא הטריחים במסע אלא נתן להם ישיבה ומנוחה.

(מדרש אגדה, מובא ברש"י).

משל למלך שהיה בנו חולה

ורבי תנחומא דרש בו דרשה אחרת משל למלך שהיה בנו חולה והוליכו למקום רחוק לרפאותו, כיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות. אמר לו כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך.

(רש"י)

להודיע שלא היו הולכים במדבר כתועים ונבוכים אבל היו מתענגים בו והיה להם די סיפוקם יותר מן השוכנים בישוב, לכך משלו רז"ל (תנחומא ג') בסיפור התורה המסעות האלה: משל למה הדבר דומה, למלך שהיה בנו חולה והיה מוליכו למקום רחוק לרפאותו שם, כיון שהיו חוזרים התחיל אביו מונה המסעות כלן ואומר לו: כאן ישבנו, כאן הוקרנו, כאן חששת בראשך.

(רבינו בחיי)

כאן ישננו כו'. פירוש, כי לפעמים היו ישראל בנחת ובשלחה, וזהו 'ישננו'. ולפעמים היו ישראל בצער כאשר היה חסר להם דבר, וזהו 'הוקרנו'. ולפעמים בסכנה היו, וזהו כמו חולה החושש בראשו. ואם תאמר, וכל זה מה נפקא מיניה שהוא מספר בדברים אלו? יש לומר: שכמו שהאב מספר כמה טורח הגיע לו עד בואו למקום הזה, והודיע לו איך היה מטפל עמו משום אהבתו אליו, כך השם יתברך היה מטפל עם ישראל בשביל אהבתו אליהם, ובשביל כך יזכרו ישראל הטובות שעשה להם, ויעבדו אותו בכל לב.

(גור אריה - מהר"ל)

ופירש הר"ר אברהם מרדכי מגור בדרך מוסר: כאן ישננו - בקבלת התורה שנזקק משה להעירם לקראת הלוקים. כאן הוקרנו - במלחמת עמלק, שהייתה בנו קרירות, ככתוב 'אשר קרן'. כאן חששת את ראשך - התלוננת על המנהיג, ראש העם, והסתפקת בעיקר האמונה עד שנהפך לבך לעשות העגל.

(ממעיינות הנצח)

והיינו שהתורה מלמדת בזה, דהנה אנשים רבים עברו בימי חייהם מסעות רבות, ואם נשאל אותם איזה לימוד הם למדו במסעותיהם בכל מדינה ומדינה, איזה דרך או השקפה הם קיבלו שע"י זה התעלו או הבינו יותר, לא ידעו מה לענות, וכאן לימדנו חז"ל בביאור הכתוב שאדם לא יאמר 'מה שעבר עבר', אלא אם עבר האדם בכמה מקומות ובמקומות ההם הוא עמד במצבים שונים, מוטל עליו ללמוד מזה ולהוציא תועלות, וחז"ל המשילו את הדבר למלך שמונה מסעותיו את מה שהרגיש בכל מקום, דהיינו שמשתדל לקבל תועלת מכל מסע, וכמו כן כיון שהיו מ"ב מסעות הרי שבכל מסע היה ענין מיוחד וצריך לחזור על זה וללמוד מזה, תדע כי כאן חששת את ראשך ועליך ללמוד מזה לא להגיע שוב למצב כזה של חולשה... והנמשל שהיו חלשים ברוחניות עד שבאו לידי חטא, וצריך ללמוד מזה להתבונן מה היו הסיבות ולהוציא מסקנות להזהר שלא להגיע שוב לידי כך.

(הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, אילת השחר)

רמז לגלות ולגאולה העתידה

אלה המסעות לישראל במדבר היו רמז לעתיד, כי הנה הנביא אומר (מיכה ז' ט') כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, וכמו שביציאתם ממצרים הלכו במדבר, כן בגאולה העתידה ביציאתם מהגלות ניבא יחזקאל שיביאם השם אל מדבר העמים ויחנם שם. ואפשר לומר שעל הדמיון הזה אמר הכתוב כאן ואלה מסעיהם למוצאייהם, רוצה לומר (היציאה) מהגלות האחרון הזה.

(אברבנאל במדבר לג)

וכן נראה שנכתבו בכאן אלו המסעות בשם ה', להשרישנו שרש ובטחון גדול בגאולה העתידה, ובענין הצרות העוברות עלינו, ולחזק ידים רפות, לפי שהשם צופה ומביט עד סוף כל הדורות וראה הגלויות שיעברו עלינו, ובפרט הגלות הרביעי החזק. וכתב אלו המסעות להבטיחנו בטחון גדול וחזק, כי אף על פי שנעבור צרות רבות ורעות, השם יחינו ויוציאנו מגלותינו, כמו שעשה ביציאת מצרים שהיו מעונים זה כמה שנים בעבודת פרך, והשם שלח להם מושיעים להצילם מצרותם... וזה להבטיחנו כי כן יעשה השם בגאולה העתידה, שאע"פ שנהיה נעים ונדים מהר לגבעה וממלכות למלכות ומגירוש לגירוש, מארץ ישראל לחוצה לארץ ומצרפת לספרד ומספרד למלכות ישמעאל ויענונו, יושב קדם סלה ישמרנו, כי בעונותינו גלות ירושלם אשר בספר דכבר נתגרשו כולם ולא נשאר איש בכל המלכיות, זולתי הנשארים אשר נשארו מן השבי ומן המלקוח ומן הדבר והרעב, נסים ופליטים מחרב אדום למלכות פרס ולמלכות ישמעאל, והנם כל המון ישראל מכל גלות ספרד במלכות פא"ס, עד שנתקיים בנו בעונותינו ונשארתם מתי מספר תחת אשר הייתם ככוכבי השמים לרוב, ואנו בטוחים בה' שיוציאנו מגלותינו ומדלותינו כמו שהוציא לאבותינו ממצרים, אף על פי שלא נהיה ראויים, וכל זה מצד רחמיו.

(צרור המור, להר"ר אברהם סבע, מגולי ספרד, ששני בניו נחטפו על ידי האינקוויזיציה האורורה)

כל אדם עובר בחייו מ"ב מסעות

אך דע ששמעתי בשם אא"ז (הבעש"ט) זללה"ה כי כל המסעות היו מ"ב, והם אצל כל אדם מיום הולדו עד שובו אל עולמו, ולהבין זה כי מיום הלידה והוצאתו מרחם אמו הוא בחינת יציאת מצרים כנודע, ואחר כך נוסע ממסע למסע עד בואו לארץ החיים העליונה.

(דגל מחנה אפרים בשם הבעש"ט)

כתב בצרור המור (במדבר לג, א) מ"ב מסעות שבפרשת אלה מסעי אין להפסיק בהם שהוא נגד שם מ"ב.

(אליה רבה סימן קלח, ומשנ"ב תנח, כא)

ובשעת מסע האדם בדרך הוא בטירדא וצער ואינו בניחא... וידוע דמ"ב מסעות ומקומות החניה הם נגד שם מ"ב, וכל אות הוא מדריגה בפני עצמו, ובין מדריגה למדריגה יש מסע שהולך ונוסע להגיע לאותו מדריגה, ואז הוא בטירדא וכשמגיע להמדריגה הוא בנחת. וזה כל האדם כל ימי חייו בימי המעשה הוא בטירדא והוא הכנה לבוא לשבת דמי שלא טרח בערב שבת מה יאכל בשבת. ובמדרש איכה (פתיחתא י"ז) דהגים אומרים דיהודים כל מה שטרחו בששת ימי המעשה אוכלים בשבת. וכן הוא גם ברוחניות דכפי מה שהאדם מתקדש ומכין עצמו בששת ימי המעשה כן הוא מרגיש הקדושה בשבת.

(ר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק פרשת בהעלותך)

בספר דברי משה פרשת בהעלותך מפרש המ"ב מסעות של ב"י שהם בכל אדם בפרטות, כי עד שישתלם האדם צריך זיכרון רק מגשמיות ולתקן מדותיו מכל פגם וחלאת תומאת היצר ע"י עסק התורה והמצות, ובכל פעם שצריך עילוי יותר נפסק ממנו התשוקה הקודמת, בכדי שיתחזק מעצמו עוד יותר בהתחדשות להשיג קבלת מוחין חדשים, ובכל מדריגה ועילוי צריך מחדש זיכרון אחר זיכרון, והזיכרון הקודם אינו נחשב לכלום להשגת מדריגה של אחריו... וקודם השלמת מעלה אחת א"א בשום אופן לבוא למדריגה יותר עליונה מהקודמת, לכן צריך האדם בכל מדריגה שהוא עכשיו להתחזק בעבודתו בחשק גדול בלי רפיון, ולפעמים נפסק ממנו הבהירות וחשק הקדום אך ע"י תשוקתו לחזור לעבודתו ביראה ושמתה הוא מגביר א"ע להתחיל שנית לטפס לעלות, בתחילה בקושי, ואחר כך יקיל עליו מעט מעט, וכן הוא תמיד וזה הוא המ"ב מסעות.

(בגדי ישע - לרבי צדוק הרופא הכהן)

אלה מסעי וגו' כל איש ישראל עובר כל עניני מסעות אלו נסיונות כגון קבורת התאווה שמתעורר בו רוח חמדה, ומהם מסעות שזכו לקדושה יתירה, כן אין לך אדם שאין לו שעה... ויש שנטבע ח"ו בנסיון והעובר בטוב נסיון זה נזדמן לו נסיון המסע שאח"כ.

(חידושי הר"ם)

שאל את הרב

מדוע המתינו בני חו"ל מלהתאחד בקריאת התורה עם בני א"י עד שבת זו

נערך ע"י מורנו הרב הצעיר אברהם משה רוט שליט"א

שאלה:

כמו רבים מחברי קהילתנו, הנני בן חו"ל שזכה לעלות מאמריקה ולהקים בית בארץ הקודש ובעיר תפארתנו. מדי ערב שבת אני מתקשר להורי לברך ולהתברך בברכת שבת שלום. באותה הזדמנות אני זוכה גם לשמוע מאבא שליט"א ווארט טוב על הפרשה, בשביל לומר בשמו לנכדיו בשולחן השבת שבירושלים.

אלא שבשלושת החודשים האחרונים, מאז חג הפסח, ישנה 'תקלה' קטנה בתקשורת ביני לבין אבי שליט"א. בכל ערב שבת אבא אומר לי וורט על הפרשה שעברה, בעוד אנו קוראים בשבת זו את הפרשה הבאה...

הבדל זה נובע כידוע מכך ששביעי של פסח חל השנה בערב שבת, ובשבת הסמוכה – בשמיני של פסח – קראו בא"י פרשת אחרי מות, ואילו בחו"ל היה אז יו"ט שני ולא קראו פרשת אחרי אלא בשבת הבאה, כשבארץ ישראל קראו כבר פרשת קדושים.

רק בשבוע זה, פרשת מסעי, אנו זוכים סוף סוף להתאחד שוב עם משפחותינו ואחינו שבחו"ל, שכן הם קוראים השבת ב' פרשות מטות-מסעי, ועי"א מתאחדים עמנו.

נפשי בשאלתי, מדוע המתינו זמן כה ארוך – שלושה חודשים – עד שאיחדו את קריאת בני א"י ובני חו"ל. הרי פתרון זה של 'מחברים' היו יכולים לעשות מיד בשבת שלאחר שמיני של פסח, כאשר בא"י קראו פרשת קדושים, היו יכולים לקרוא אז בחו"ל פרשות 'אחרי-קדושים' מחברים, ובה ישלימו מיד הפער, ולא יהיו ישראל אגודות אגודות.

תשובה:

א. ראשית עלינו לדעת שעיקר הטעם שבני חו"ל מחברים השבוע את פרשות 'מטות מסעי' אינו בשביל 'להתאחד' עם בני ארץ ישראל, אלא מסיבה אחרת לגמרי - בשביל לקיים את הכלל שמסרו לנו חז"ל 'צומו ואלו: צומו צום תשעה באב ומיד בסמוך קיראו את פרשת 'ואתחנן' (ואתחנן לשון תפילה, צלותא). ולפיכך הם מחברים את מטות מסעי כדי שמיד לאחר תשעה באב יקראו ואתחנן. (את מסעי-דברים אי אפשר לחבר, כי אין קוראים בשני חומשים שונים בפעם אחת).

ב. זהו גם הטעם שמאידך גיסא לא חיברו בני חו"ל את פרשות אחרי-קדושים או תריע-מצורע או בהר-בחוקתי, כי אם היו עושים כן לא היה מתקיים הכלל הנוסף שקבעו חז"ל 'מנו ועצורו' - קראו את מנין בני ישראל (פרשת במדבר) ואז תחגגו חג עצרת (שבועות). אילו היו מתאחדים בני חו"ל עם בני א"י בחומש ויקרא היו מפסידיים את קיום הכלל של 'מנו ועצורו', כמו שהיה השנה אצל בני א"י שנאלצו לקרוא פרשת נשא לפני חג השבועות. [כל זה מבואר באריכות בשו"ת מהרי"ט או"ח ח"ב סימן ד].

ג. אמנם עדיין צריך עיון מדוע לא 'ויתרו' בני חו"ל על קיום הכלל של 'מנו ועצורו' בשביל להתאחד עם בני ארץ ישראל, שלא יהיו ישראל מחולקים אגודות אגודות (וכפי שבא"י לא קיימו השנה 'מנו ועצורו'). וכן עלינו לדעת מדוע לא השתדלו עכ"פ לאחר חג השבועות להקדים את חיבור הפרשיות בחו"ל לפרשת חוקת-בלק (שהם מהפרשות המתחברות).

ד. בשביל להבין זאת עלינו להקדים שעיקר המנהג לקרוא את כל התורה בכל שנה הוא מנהג בבל, ואילו מנהג ארץ ישראל הקדום היה לסיים את התורה בכל שלוש שנים. רק בתקופות מאוחרות (לפני כשמונה מאות שנה) החלו גם בארץ ישראל לאמץ את המנהג של בני בבל. נמצא שבמשך יותר מאלף השנים שלא נהגו בא"י כמנהג בבל לא היה מקום כלל לחבר פרשיות בחומש ויקרא ולהפסיד בה מעלת 'מנו ועצורו' וכן לא היה טעם לחבר פרשיות בחומש במדבר עד שנאלצו לעשות זאת במטות-מסעי בשביל מעלת 'צומו ואלו' כדלעיל אות א' - ולפיכך גם כאשר הצטרפו בני א"י למנהג בבל לא שינו בני בבל את סדרם הראשון המסור להם מדורי דורות.

ה. וכמוכן שכל זה הוא מקשיי הגלות, בהיותנו מפורדים ומפוזרים בין העמים, עדות עדות, קהילות קהילות, עד שלא הצלחנו אפילו להתאחד סביב פרשת שבוע אחת בכל המדינות. ועל זה אנו מתפללים בימים הללו שיקבצנו ה' מארבע כנפות הארץ לארצנו, ונעבוד את ה' כולנו יחד, באגודה אחת, לעשות רצונו בלבב שלם.

א. לפי"ז יש לבאר הרמז מדוע דוקא בשבוע זה מתאחדים בני א"י ובני חו"ל לפרשה אחת, כדי לתקן את הפיזור והפיזור של הגלות, ולהשתדל באחדות עם ישראל לשבטיו וקהילותיו. וכדאיאת במדרש תנחומא לפרשת צבים: "אין ישראל נגאלין עד שיהיו כולן אגודה אחת שנאמר (ירמיה ג) בימים ההמה ובעת ההיא נאם ה' יבואו בני ישראל ובני יהודה יחדו וגו', כשהן אגודים מקבלין פני שכניה".

א. באופן אחר ראיתי בספר כריח השדה, להגאון הישיש רבי נטע גרינבלט שליט"א, שביאר בשם הספרים הקדושים הטעם שהמתינו בני חו"ל מלהתאחד עם קריאת בני א"י עד עתה, משום שביקשו לקרוא את פרשת פנחס בתוך ימי בין המצרים, ואילו בסדר קריאת בני א"י נקראת פרשת פנחס בשבת שלפני צום י"ז בתמוז (נדחה), שהיא איננה נחשבת משבתות בין המצרים, (כפי שביארנו במאמר לפרשת פנחס).

וכע"ז כתב בעל הבני יששכר בספרו אגרא דפרקא אות רל"ז: בשנת קביעות הש"א פשוטה חקת-בלק נפרדות ומטות-מסעי מחוברות (טור או"ח תכ"ח), ולכאורה למה לא יהיו חקת ובלק מחוברות ומטות ומסעי נפרדות, **נראה לי דיותר טוב שיקראו פרשת פנחס בימי בין המצרים שבו מבואר חלוקת הארץ, וכל המועדים, והיא בשורה טובה לישראל בימים הללו שעתידין לירש הארץ, והימים האלה יהיו לששון ולשמחה ולמועדים טובים.**

ויסוד הדברים כבר נתבאר בשל"ה הקדוש (מסכת תענית, תורה אור, נט): "תתבונן ותראה ענין נפלא. הנה דבר בעתו מה טוב, ואנחנו רואים שהפרשיות שהם תמיד בשבתות דבין המצרים, דהיינו, מטות, מסעי ודברים, שבהם מוזכר ניצוח ישראל להאומות, וחילוק הארץ. והוא ההיפך מעת רעה שבאותן הימים. **ולפעמים גם כן פרשת פנחס בהתחלת ימי המצרים, ועם כל מועדי ה'.** אלא הענין הוא כמו שכתבתי, **השומות יתהפכו למועדים,** והגלות גורמת קיום הארץ לעתיד. ובמקום 'חדשיכם ומועדיכם שנהא נפשי' (ישעיה א, יד), יתהפך מאבל ליום טוב".

ח. עוד ביארו הספרים הקדושים את הטעם שביקשו לקרוא פרשת פנחס בבין המצרים [וכאמור השתדלו בזה כ"כ עד שבשביל זה נפרדו מן קריאת בני א"י במשך ג' חודשים] לפי שהיא פרשת המועדות, וידוע שכ"ב הימים שמי"ז בתמוז עד ט' באב, הינם כנגד כ"ב ימי המועדות מר"ה עד שמיני עצרת. (ולפי"ז כתבו שמר"ח אב זה הוא כנגד ימי חג הסוכות ויום ט' באב הוא כנגד שמיני עצרת).

ובספר הקדוש אוהב ישראל מאפסא ז"ל זי"ע (פרשת פנחס ד"ה למה) פירש בטעמא דמילתא דקורין פרשת פנחס בשבת בין המצרים שהוא פרשה של מועדים, מפני דאלו כ"א ימים שבין י"ז בתמוז לט' באב הם שרשיים ומקוריים לכל המועדות של שנה שהם בכלום ג"כ כ"א יום, וסימנך "א"ך טוב לישראל", ואלו הכ"א יום שבין המצרים הם מקוריים ושרשיים להם.

ט. ושמעתי מהגה"צ רבי נחום וויספישי שליט"א ממשפיעי קהילתנו, שפעם אחת שמע את רבו הגה"ק בעל דברי יציב מקלויניבורג זי"ע כשהוא מפזם בימי בין המצרים ניגוני יום הכיפורים, והיה הדבר לפלא בעיניו, שכן ידע שרבו מקפיד שלא לנגן ניגוני ימים נוראים במשך השנה כדי שלא לעורר דינים. כאשר ראה רבו הקדוש את פליאתו הפטיר ואמר: הלא היום הוא יום כ"ו תמוז, יום העשירי לבין המצרים, שהוא כנגד יום הכפורים, יום העשירי מר"ה, ולפיכך אני מנגן כעת את 'ניגוני היום'...

ובאמת כן כתב בצבי לצדיק שצריך לקשר כל יום של בין המצרים כנגד יומו בימי תשרי המכוון כנגדו כדי להמתיקו. והגר"ש דבליצקי זצ"ל בספרו 'אוצר נחמד' הביא מספר רזא דעובדא שמי שמתנהג כראוי בכ"א הימים שבימי בין המצרים הרי משפיע בזאת על הצלחת עבודתו בימים שמראש השנה ועד הושענא רבא, וממילא מתקבלים התפילות לרחמים ולרצון. נמצא שכל השנה הבאה הבעל"ט תלויה בעבודת ימי בין המצרים. עכ"ד.

י. והנה בגליון פרשת פנחס שאלנו מדוע שבת י"ז בתמוז איננה נכללת בימי בין המצרים. לפי דברינו במאמר זה יצינו לביאור נוסף: מכיון שהשנה צום תשעה באב נדחה לעשירי באב הוכרחו לדחות גם את תחילת בין המצרים ל"ח באב, כדי שלא יהיו כ"ג ימי אבילות ויהיה אז יום אחד של אבילות יתר על כ"ב ימי המועדים, ולא יהיה כנגדו יום מועד הממתיקו ולכן דחו כאמור את תחילת בין המצרים ל"ח תמוז...

KINDER TORAH

THE BEST JOB

RABBI SIMCHA GROFFMAN

"Shalom Mr. Fried! Long time no see.

You look great!"

"Baruch Hashem. Thank you Avi. I also feel great. I can honestly say that I have never been happier or more contented in my life."

"That is fantastic, Mr. Fried. What is your formula for success?"

"The last time we met, I was looking for a job. I applied for a very high position. I was one of 71 applicants. The boss personally chose me for the job."

"You must have felt great."

"I did. It is a very respected position. Everything I do has great importance. I report directly to the boss. He appreciates my work very much, and we have developed a close relationship."

"I see why you are so happy, Mr. Fried. Is the work difficult?"

"Yes. It is also very satisfying. It brings out my best qualities. And the pay is outstanding."

"Mr. Fried, that is fantastic! Where can I get a job like that?"

"It is very simple, Avi. When you say Kriyas Shema every morning, you accept Ole Malchus Shomayim (the Yoke of Heaven) and Ole Mitzvos (the yoke of mitzvos). This is your job. Hashem chose the Jewish people from among the 71 nations of the world to be His agents in this world. We accepted this job at Har Sinai, and we reaffirm it every day."

"Mr. Fried, how do you know that it is such a great job? Accepting a yoke sounds like a burden."

"Read the words of the blessing that we say after Kriyas Shema. They describe our job." "True and firm, certain and enduring, upright and faithful, beloved and cherished, desired and pleasant, awesome and mighty, correct and acceptable, good and beautiful is this (acceptance of Ole Malchus Shomayim and Ole Mitzvos) to us for all eternity." "There are sixteen words in this statement. They correspond to the sixteen verses in the first two parshios of Kriyas Shema. They also correspond to the fifteen times that the letter 'vuv' is included in the statement. The sixteenth time is the word 'emmes', whose letter is 'vuv'."1

"Mr. Fried, I am speechless."

"Correct. Our job is beautiful and exalted beyond words. Now do you see why I am so happy?"

"I am reporting for work this minute. I want this job too."

"Avi, may you be matzliach (successful) in your work."

"Amen."

מדור אחודה חידה

מדור ידיעת ההלכה - בין המצרים

א] מכונת חדשה שיש לברך עליה הטוב והמטיב, האם מותר לברך ברכה זו בימי בין המצרים, האם זה כשהחיינו או שברכת הטוב והמטיב חלוק משהחיינו?

ב] הנה כתב השו"ע ממעטים בבניין של שמחה בתשעת הימים, מה הדין לקנות דלתות חדשות לבית מותר או אסור, מצד אחד השו"ע התיר רק תיקון של דבר הנוטה ליפול, וגם כאן זה וודאי גורם לו הנאה דלתות חדשות, מצד שני אין זה בניין גמור?

ג] האם מי שגר בשכירות יכול להיכנס בתשעת הימים לדירה חדשה בשכירות או לא.

ד] האם מותר וראוי ללכת לנופש בימי שלושת השבועות?

מדור אחודה חידה

ה] האם אשה גולה לערי מקלט?

ו] איזה רוצח בשוגג אינו גולה לעיר מקלט (מחמת הזמן שעשה הרציחה).

ז] הנה המ"ב ערים של הלויים קולטות כערי מקלט, באיזה תקופה היה ערי מקלט וערי הלויים לא קלטו?

ח] באיזה צורה היו בונים את הערי מקלט בצורה אחרת מכל עיר ועיר?

ט] איזה בעל מום שהרג בשוגג אינו גולה?

י] יש לעיין במי שהרג בתאונת דרכים בזמן הזה, האם יש לו דין גלות או לא?

כללי השתתפות: את התשובות ניתן לשלוח למייל - עד ראש חודש אב, כל תשובה היא מזכה בזכות להכנס להגרלה ע"ס 500 ₪ מידי חודש, 2 פרסים יוגרלו בין שולחי מדור משיב כהלכה, המדור מתפרסם גם בעלון נוסף, נא לשלוח פרטי השולח יחד עם התשובות, לפרטים נוספים ניתן לפנות במייל info@rhshul.org. גם ילדים ששמעו את התשובות מגדולים יכולים לשלוח.

Kehilas Rosh HaGivah

קהילת ראש הגבעה

To sponsor the weekly newsletter Leilu Nishmas A loved one, or to join the mailing list, Email: info@RHShul.org

המעוניין להקדיש הגיליון לעילוי נשמת או לרפואת וכדומה, או לקבל את הגיליון בדוא"ל, ישלח מייל ל - info@rhshul.org

Midbar Sinai, Givaat Hamivtar, Yerushalaim • 0587162088 • Rhshul.org

עורך ראשי: יואל סאנדל * עורך תורני: הרב אברהמשה רוט שליט"א * גרפיקאית: אהובה קנר